

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง
จังหวัดบุรีรัมย์

**THE DESIRABLE ROLES OF PHRA-SANGHADHIKARNS, CHIEF
OF BUDDHIST ADMINISTRATION IN BURIRAM PROVINCE**

วิทยานิพนธ์

ของ

พระสมาน กองรัมย์

เลขทะเบียน	001967
วันที่	22 ก.ค. 50
สำนักพิมพ์	001967

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์

มิถุนายน 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ
พระสมาน กองรัมย์ เรียบร้อยแล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

..........ประธานกรรมการควบคุม
(รองศาสตราจารย์ ดร. จุรีพร จันทรพาณิชย์)

..........กรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาลัย จันทรพาณิชย์)

..........กรรมการควบคุม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จิวัดนา)

..........กรรมการสอบ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประยงค์ ธรรมสุภา)

..........กรรมการสอบ
(ดร. อรรณพ แสง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

..........คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

วันที่ 27.....เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2550

ชื่อเรื่อง	บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์	
ผู้วิจัย	พระสมาน กองรัมย์	
กรรมการควบคุม	รองศาสตราจารย์ ดร. จูรีพร จันทรพาณิชย์	ประธานกรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาถัย จันทรพาณิชย์	กรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จิววัฒนา	กรรมการ
ปริญญา	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต	สาขา รัฐประศาสนศาสตร์
สถานศึกษา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ปีที่พิมพ์ 2550

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ แบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการ จำนวน 286 รูป ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) แล้วทำการสุ่มกลุ่มย่อยแบบชั้นภูมิโดยให้กระจายตามวัดตามสัดส่วน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น .9728 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ความแปรปรวนทางเดียว (ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé Method) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เมื่อจำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์ โดยรวมไม่แตกต่างกันทางสถิติ
3. ปัญหาที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่การควบคุม กำกับ ดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่จริงจัง การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่สม่ำเสมอ การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบ

เกี่ยวกับการดำเนินงานภายในวัดไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในวันอาทิตย์ไม่ต่อเนื่อง และการจัดบริเวณวัดยังไม่เป็น
แบบอย่างที่ดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

TITLE: The Desirable Roles of Phra-Sanghadhikarns, Chief of Buddhist Administration in Buriram Province

RESEARCHER: Phra Saman Gongram

ADVISORS: Associate Professor Dr. Chureporn Chantarapanich Thesis Advisor

Assistant Professor Dr. Alai Chantarapanich Co-advisor

Assistant Professor Somsak Jeewattana Co-advisor

DEGREE: Master of Public Administration **MAJOR :** Public Administration

SCHOOL: Buriram Rajabhat University **YEAR:** 2007

ABSTRACT

This research aimed to investigate and compare the desirable roles of Phra – Sanghadhikarns, chief of Buddhist administration in Buriram province in terms of 6 aspects, namely, administration, religious study, spreading, public utility, welfare study and public welfare. The subjects were 286 Phra–Sanghadhikarns, selected by using the Taro Yamane’s table, and then the proportional stratified random sampling technique, and simple random sampling technique, respectively. The research instrument was a questionnaire using five rating scales. Its reliability was at .9728. The collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and one - way ANOVA. If it demonstrates the significant difference, the analysis was performed by the scheffé method.

The findings were as follows:

1. Opinions toward the desirable roles of Phra-Sanghadhikarns, chief of Buddhist administration in Buriram province were at high level.
2. There was no significant difference of the desirable roles of Phra-Sanghadhikarns, chief of Buddhist administration in Buriram province in terms of age, number of years in monkhood, educational levels, and positions in the monk’s administration.
3. The problems faced toward the desirable roles of Phra-Sanghadhikarns, chief of Buddhist administration in Buriram province were: 1) most of controlling system, supervising, taking care for the monks and novices to follow the religious rules are not proper; 2) The establishment of the funds to promote education for the monks and novices does not cover all

areas; 3) the religious activities do not provide regularly; 4) There is not clear about the responsibility of the committee who take care of the religious activities; 5) The learning and teaching activities about religious principles on Sundays do not run continuously; and 6) The temples' surrounding areas are not proper.

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Buriram Rajabhat University

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงโดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. จูรีพร จันทรพาณิชย์ ประธานกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อาลัย จันทรพาณิชย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์สมศักดิ์ จีวัฒนา กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตลอดจน ดร. อรรถพร แสงภู และผู้ช่วยศาสตราจารย์ประยงค์ ธรรมสุภา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่ต้นจนสำเร็จเรียบร้อย และขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่ได้เอื้ออำนวยและประสานงาน ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ พระมหาบุญเรือง ปญญาวิโร อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ นายจรูญ ว่างาม รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และนายบุญถึง ประเมินมงคลกุล ผู้ประเมินภายนอก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา สังกัดห้างหุ้นส่วนจำกัดบุรีรัมย์การประเมินคุณภาพการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือสำหรับใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณพระมหาวิศิษฐ์ ธีรวิโส ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้พระนิสิตที่เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง ให้ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณพระราชปริยัติกวี รักษาการเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์และพระครูปริยัติภัทรคุณ ผู้อำนวยการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้พระสังฆาธิการจังหวัดบุรีรัมย์และพระนิสิตที่เป็นประชากรให้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ครั้งนี้

ขอขอบคุณ พระมหาทองสา ฐานิสฺสโร เจ้าคณะอำเภอลำปลายมาศ เจ้าคณะตำบลทุกตำบล พระเลขานุการในเขตการปกครองในเขตอำเภอลำปลายมาศทุกรูป และนายปิยวัฒน์ คงทรัพย์ คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้องเรียนวัดพระพุทธบาทเขากระโดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงเกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณแด่บิดา มารดา บุรพจารย์ คณาจารย์และผู้มีส่วนในการฟูมฟัก เกื้อกูล ให้กำลังใจในการศึกษาแก่ผู้วิจัย

พระสมาน กองรัมย์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
สมมติฐานของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของไทย.....	7
การปกครองคณะสงฆ์ไทย.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์.....	21
ความรู้เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ.....	27
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
งานวิจัยในประเทศ.....	30
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	36
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	37
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	38
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	38
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	43
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	44
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	67
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	67
สมมติฐานการวิจัย.....	67
วิธีดำเนินการวิจัย.....	68
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผล.....	69
ข้อเสนอแนะ.....	73
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	73
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป.....	75
บรรณานุกรม.....	76
ภาคผนวก.....	79
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล.....	80
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	87
ภาคผนวก ค ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	96
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	103

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่ง.....	36
2 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์.....	45
3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ ตอบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมรายด้านและรายข้อ.....	47
4 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ.....	53
5 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุพรรษา.....	54
6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามอายุพรรษา เป็นรายคู่.....	55
7 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา.....	56
8 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่.....	57
9 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศึกษาสงเคราะห์ จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่.....	60
10 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามตำแหน่งการปกครองสงฆ์.....	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
11 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามตำแหน่งการปกครองสงฆ์ เป็นรายคู่.....	64
12 ปัญหาที่มีต่อการบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์.....	65

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสังฆาธิการเป็นพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะใหญ่ลงไปจนถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระสังฆาธิการทุกระดับมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานกิจการของคณะสงฆ์ตามที่ได้รับมอบหมายให้เป็นตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ และพระบัญชาของ สมเด็จพระสังฆราชเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ และด้านศึกษา สงเคราะห์ พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในการปกครองให้พระสงฆ์อยู่ในกฎกติกาพระธรรมวินัยด้วยความเรียบร้อย ก่อให้สังคมพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาอยู่อย่างสงบสุข เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม สามารถเข้าถึงความสุขทั้งส่วนตนและเป็นประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ได้ตามบทบาทหน้าที่และความสามารถของแต่ละบุคคล พระสงฆ์โดยเฉพาะพระสังฆาธิการต้องมีความร่วมมือกับทุกหน่วยงานทั้งทางราชการและเอกชน ประสานงานดำเนินการให้วัดเป็น ศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านจิตใจและกิจกรรมทางด้านสังคมให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ในสมัยโบราณ การปกครองคณะสงฆ์ได้ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญ การปกครองได้อาศัยอำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน กาลใดเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศก มหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะอย่างนี้และเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกทั่วไป ตลอดจนถึงประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการ คณะสงฆ์และกิจการศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่คณะสงฆ์และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมหากษัตริย์ทรงถวายอำนาจรัฐเพื่อให้มีการจัดระบบ การปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ รัตนโกสินทร์ศก 121 คณะสงฆ์จึงได้อาศัยอำนาจรัฐจัดการปกครองตามกฎหมายตั้งแต่นั้นมา ครั้นถึงรัชกาลที่ 8 พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ยกเลิก พระราชบัญญัติฉบับแรกเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และให้อำนาจบัญญัติสงฆ์ตามมติตรากติกาสงฆ์ออกกฎองค์การเป็นต้น ใช้อำนาจได้เมื่อบัญญัติสงฆ์ตามมติ

ระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคและสังฆาณัติระเบียบพระคณาธิการได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์ว่า “พระคณาธิการ” ต่อมาในรัชกาลปัจจุบันได้โปรดเกล้าฯให้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยกเลิกฉบับที่ 2 และให้อำนาจตรากฎหมายตราเป็นต้นใช้บังคับได้เมื่อตรากฎหมายได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์เรียกว่า “พระสังฆาธิการ” (พระธรรมปิฎกโศภณ. 2545 : 19)

ปัจจุบันพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมซึ่งหากจะกล่าวตามความเป็นจริงแล้ว เป็นงานที่สถาบันสงฆ์ได้ทำมาอย่างต่อเนื่อง เพียงแต่ในอดีตยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร วัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาทุกประเภทโดยอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้สอนและมีจุดเน้นอยู่ที่การอบรมศีลธรรมจริยธรรมมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระสงฆ์จึงต้องเข้าไปมีส่วนร่วมหรือมีความสัมพันธ์อยู่กับสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ซึ่งถูกกำหนดโดยพระธรรมวินัยให้ฝากชีวิตไว้กับชาวบ้าน นับตั้งแต่อาหารหรือปัจจัย 4 อื่น ๆ พระสงฆ์จึงมีความเป็นอยู่ที่ต้องอาศัยกฤหัสถ์ มีชีวิตผูกพันอยู่กับสังคมประกอบกับหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ส่งเสริมให้เข้าไปในทางสังคมสงเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นการสงเคราะห์ด้วยอามิส (วัตถุ) หรือการสงเคราะห์ด้วยธรรมะ การให้คำแนะนำสั่งสอน ด้วยเหตุนี้บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมจึงเกิดขึ้น เพราะมีความผูกพันกับสังคมในด้านความเป็นอยู่อย่างหนึ่ง ในทางพุทธธรรมพระสงฆ์ย่อมมีหน้าที่โดยตรงในการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในระดับพื้นฐานคือ ระดับโลกิยะ ให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข และในระดับสูงคือ ระดับโลกุตตระ คือให้เข้าถึงธรรมตามแต่ความสามารถในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาคือ ทิศ 6 (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต. 2542 : 778) นอกจากนี้ ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และประสงค์ ทองประ (2543 : 1 - 2) ยังกล่าวไว้ว่า พระสงฆ์ย่อมอนุเคราะห์กฤหัสถ์ เช่น ห้าม ปรามและสอนให้เว้นจากความชั่ว แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจงาม ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง ชี้แจงอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง บอกทางสวรรค์ให้ จะเห็นได้ว่าสถาบันทางพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนไทยตลอดมา

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา พระสังฆาธิการจะต้องมีการปรับการเรียนรู้ให้เท่าทันสังคม ในฐานะที่ทำหน้าที่ปกครองพระสงฆ์และวัดซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนจะต้องปรับกลยุทธ์ ปรับเปลี่ยนนโยบายในการปกครองให้ทันสมัย มีการจัดกิจกรรมของวัดที่เป็นที่เลื่อมใสของประชาชนที่พระสังฆาธิการควรบูรณาการให้เข้ากับสังคมยุคปัจจุบัน จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเลขานุการเจ้าคณะอำเภอของพระสังฆาธิการคณะสงฆ์อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของบทบาทของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการบริหารงานคณะสงฆ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ให้มีคุณภาพและจะเป็นข้อมูลแนวทางในการพัฒนาการบริหารทำงานของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะทางประชากรที่มีอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่ง การปกครองสงฆ์ของพระสังฆาธิการที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

- การวิจัยครั้งนี้จะมีประโยชน์ต่อการบริหารปกครองคณะสงฆ์ดังนี้
1. ทำให้ทราบบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
 2. ทำให้ทราบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์
 3. ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
 4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองภาค 11 ในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ตามความคิดเห็นของเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส จำแนกบทบาทตามภารกิจของงาน 6 งาน ดังนี้ งานปกครอง งานการศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานศึกษาสงเคราะห์ และงานสาธารณสงเคราะห์

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ในเขตปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2549 จำนวน 985 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากรโดยใช้วิธีการคำนวณตามสูตรการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 286 รูป และสุ่มกลุ่มย่อยแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยให้กระจายตามวัดตามสัดส่วน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรในการศึกษาได้แก่

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ อายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ใน 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายตรงกันและสอดคล้องตามความมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ ได้นิยามคำศัพท์ ดังนี้

บทบาทที่พึงประสงค์ หมายถึง การประพฤติที่เหมาะสมดั่งงามของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองทางคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับเจ้าคณะใหญ่ลงไปจนถึงเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส

จำนวนพรรษา หมายถึง อายุที่นับทางพระนับตั้งแต่เริ่มอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ตำแหน่งการปกครอง หมายถึง ขศสมณศักดิ์ทางการปกครองของคณะสงฆ์

เจ้าคณะปกครอง หมายถึง พระสังฆาธิการที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าคณะปกครองแต่ละระดับทางคณะสงฆ์

เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับจังหวัดทางคณะสงฆ์ในจังหวัด
บุรีรัมย์

เจ้าคณะอำเภอ หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับอำเภอทางคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

เจ้าคณะตำบล หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับตำบลทางคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

เจ้าอาวาส หมายถึง พระสงฆ์ปกครองระดับวัด (ผู้ใหญ่บ้าน) ทางคณะสงฆ์ในจังหวัด
บุรีรัมย์

ด้านการปกครอง หมายถึง การกำกับดูแลและควบคุมพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง
ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์และกฎหมาย รวมทั้งการเพิ่มความรู้
ความสามารถและประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ตลอดจนพระเลขานุการเจ้าคณะ
ทั้งหมดในเขตปกครอง ประกอบด้วย ปรับปรุงสำนักงานเจ้าคณะ การอบรมเพิ่มประสิทธิภาพ
พระเลขานุการ การพิมพ์หนังสือสรุปกฎและงานคณะสงฆ์ การอบรมพระนวกะประจำปี และ
งานประชุมคณะสงฆ์ประจำปีในจังหวัดบุรีรัมย์

ด้านศาสนศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาให้ความรู้ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา
ที่ครอบคลุมการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์และภิกษุสามเณร
ในเขตปกครอง ประกอบด้วย งานสอบธรรม-บาลี สนามหลวงประจำปี งานสอบพระนวกะ
ประจำปี การอบรมนักธรรม-บาลีก่อนสอบ การสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา การจัดการเรียน
การสอนบาลี และจัดการเรียนการสอนนักธรรมประจำตำบล

ด้านเผยแผ่ หมายถึง งานอบรมและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแก่
พุทธบริษัทในเขตปกครอง ลักษณะให้ความรู้คุณธรรมจริยธรรม และนำปฏิบัติ ให้เกิดความสงบสุข
ของสังคมส่วนรวม ประกอบด้วย จัดปริวาสกรรมปฏิบัติธรรมคณะสงฆ์ จัดสัปดาห์วิสาขบูชา
จัดแข่งขันทักษะวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จัดอบรมคุณธรรมแก่นักเรียน พระธรรมทูตสัญจร
ครอบครัวอบอุ่นด้วยพระธรรม เผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุชุมชน สัมมนาครูพระสอนศีลธรรมใน
โรงเรียน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี (วันสงกรานต์) บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน และอบรม
ศาสนพิธีประจำหมู่บ้าน

ด้านสาธารณูปการ หมายถึง การพัฒนาวัดและเสนาสนะปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้
ร่มรื่น สะอาดสวยงามตามหลักของกิจกรรม 5 ส. คือ สะสาง สะอาด สะดวก สุขลักษณะ และ
สร้างนิสัย โดยเน้นให้วัดน่าอยู่ น่าดู น่าชม เหมาะสมกับศาสนสถานในพระพุทธศาสนา
ประกอบด้วย การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัด และการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การสนับสนุนและสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร
ภายในเขตปกครองให้ได้รับความสะดวกความสบายในการดำเนินกิจกรรมตามสมควรแก่สมณะ

วิสัยและการเพิ่มเติมเสริมประสพการณ์ในการพัฒนาวิทยฐานะด้านการศึกษาตั้งแต่ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป ประกอบด้วย การสนับสนุนพระสังฆาธิการศึกษาต่อ การนำพระสังฆาธิการทัศนศึกษาดูงาน การจัดสวัสดิการแก่พระสังฆที่สอบได้

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ เป็นการเกื้อกูลกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ประกอบด้วย การดำเนินกิจการเอง กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งกองทุน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือช่วยคราวประสบภัยพิบัติและกำหนดเขตอภัยทาน การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ช่วยป้องกันยาเสพติด และการป้องกันการติดโรคเอดส์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลองการสร้าง฼าปนสถาน การสร้างประปา การสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และการช่วยพิทักษ์รักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติ การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์คนพิการ การจัดเขตอภัยทานภายในวัด เป็นต้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ เจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งกรอบแนวคิดโดยแบ่งการศึกษาออกเป็น ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของไทย
2. การปกครองคณะสงฆ์ไทย
3. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์
4. ความรู้เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองของไทย

การปกครอง (Government) เป็นการดูแล การให้ความคุ้มครอง หรือการบริหารวางกฎระเบียบกฎหมาย เพื่อให้เกิดการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่สังคมในชาติ จำเป็นต้องอาศัยอำนาจคือ การเมืองจึงจะดำเนินการได้สำเร็จ การปกครอง จึงเป็นคำที่ใช้ในการบริหารบ้านเมืองในลักษณะที่มีผู้ปกครอง เป็นผู้มีอำนาจทางการเมืองปกครองบ้านเมืองสูงสุด มีผู้รู้กล่าวไว้หลากหลาย ดังนี้

ความหมายของการปกครอง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 646) กล่าวว่า การปกครอง หมายถึง ดูแล คุ้มครอง ระวังรักษา บริหาร

ปิยวัฒน์ คงทรัพย์ (ม.ป.ป. : 124) กล่าวว่า การปกครอง หมายถึง บังคับ ควบคุม ห้าม จักรเย็บ หน่วงเหนี่ยว ยับยั้ง มีอำนาจเหนือ เป็นเจ้าของ

สุรพล สุขะพรหม (2548 : 3) กล่าวว่า การปกครอง หมายถึง การดูแล และการให้ความคุ้มครองหรือการบริหาร

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การปกครอง หมายถึง การดูแล คุ้มครอง บริหาร วางระเบียบกฎหมายสำหรับสังคมเพื่อให้เกิดสังคมมีความสงบสุข

ลักษณะการปกครอง

แสวง อุดมศรี (ม.ป.ป. : 5 – 9) กล่าวว่า ลักษณะการปกครองเป็นการจัดทำกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมายและการตัดสินใจจัดแย้งเกี่ยวกับการตีความและการใช้กฎหมาย ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครองอย่างไม่มีทางเลือกได้ การใช้อำนาจของรัฐบาลซึ่งเป็นองค์การในการบริหารประเทศ เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วสามารถแยกออกได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

1. เผด็จการเบ็ดเสร็จ หมายถึง การที่รัฐบาลเข้าไปควบคุมกิจกรรมทุกอย่างทั้งใน ด้านการศึกษา ศาสนา สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น ประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครอง ไม่มีสิทธิเสรีภาพที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ได้ ทุกอย่างเป็นไปตามที่รัฐบาลกำหนด หรือจัดการให้ทั้งสิ้นแม้จะไม่พอใจแต่ก็ไม่สามารถจะคัดค้านหรือวิพากษ์วิจารณ์อะไรได้
2. อำนาจนิยม หมายถึง การที่รัฐบาลยอมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ เกือบทุกด้าน คงยกเว้นเพียงเฉพาะด้านการเมืองเท่านั้นที่รัฐบาลจะเข้มงวดการกวดขันเป็นพิเศษ ไม่ยอมเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมแต่อย่างใด หรือหากจะมีการเปิดโอกาสบ้างก็เป็น เพียงกลวิธีเพื่อกลบเกลื่อนมิให้นานาอารยะประเทศตำหนิ การปกครองประเทศของตนเองมากเกินไปเท่านั้น
3. เสรีนิยม หมายถึง การที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ทั้งในด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น รัฐบาลจะเข้าไปควบคุมบ้างก็เพียงเฉพาะในสิ่งที่เห็นว่า จำเป็นเท่านั้น เช่น ในด้านความสงบสุขของประเทศ การเข้าไปแทรกแซงเพื่อจัดการเอารัดเอาเปรียบของคนส่วนน้อย โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความสมบูรณ์มั่นคง และดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขเป็นสำคัญ

รูปแบบของการปกครอง

เพลโต (Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ปราชญ์ทางทฤษฎีการเมืองชาวกรีก ได้แบ่งรูปแบบการปกครองโดยพิจารณาจากจำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้ ดังนี้

1. การปกครองโดยคน ๆ เดียว หรือ “เผด็จการ” หมายถึง ระบบการปกครองที่คน ๆ เดียวมีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดเหนือบุคคลทั้งหลายโดยเด็ดขาด ซึ่งประชาชนไม่สามารถควบคุมและถอดถอนผู้ปกครองได้ โดยในระยะแรกมักมีรูปการปกครองเป็นแบบ “ราชาธิปไตย” (Monarchy) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนแต่ต่อมามักจะแปรเปลี่ยนเป็น “ทฤษาธิปไตย” หรือ “ทรราช” (Tyranny) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ปกครอง

2. การปกครองโดยคณะบุคคล หรือ “เผด็จการโดยคณะบุคคล” หมายถึง ระบบการปกครองที่บุคคลคณะหนึ่งสามารถวางหรือกำหนดกฎเกณฑ์การบริหารประเทศได้ตามที่กลุ่มของคนปรารถนา ซึ่งหากมีจุดมุ่งหมายเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับราษฎรก็จะเป็นรูปแบบการปกครองแบบ “อภิชนาธิปไตย” (Aristocracy) แต่หากมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขของพรรคพวกก็จะเป็นสรุปการปกครองแบบ “คณาธิปไตย” (Oligarchy)

3. การปกครองโดยคนทั้งหมดหรือเสียงส่วนใหญ่ หมายถึง ระบบการปกครองที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ได้แก่ รูปแบบการปกครองแบบ “ประชาธิปไตย” (Democracy) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชน แต่หากมีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ปกครองรูปแบบการปกครองก็จะแปรเปลี่ยนเป็นการปกครองโดย “ฝูงชน” (Mob-rule) ซึ่งมีสภาพใกล้เคียงกับ “อนาธิปไตย” (Anarchy) คือ สภาพแห่งการไม่มีรัฐบาลหรือไม่มีกฎหมาย และสังคมมีแต่ความระส่ำระสาย ไม่มี ความสงบสุข

รูปแบบการปกครองของเพลโตและอริสโตเติลสามารถเขียนเป็นภาพประกอบโดยจำแนกตามจำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และจุดมุ่งหมายในการใช้อำนาจการปกครองได้ดังนี้

จำนวนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ	การใช้อำนาจ	
	เพื่อประชาชน	เพื่อผู้ปกครอง
อธิปไตย	ราชาธิปไตย	ทฤษนาธิปไตย (ทรราช)
คน ๆ เดียว	ราชาธิปไตย	ทฤษนาธิปไตย (ทรราช)
คณะบุคคล	อภิชนาธิปไตย	คณาธิปไตย
ประชาชนทั้งหมด	ประชาธิปไตย	ฝูงชน

ภาพประกอบ 1 แสดงรูปแบบการปกครองโดยคนทั้งหมดหรือเสียงส่วนใหญ่ (สุรพล สุยะพรหม.

2548 : 6-8)

สรุป หลักการของเพลโตและอริสโตเติล กล่าวถึง รูปแบบการปกครองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนคือ ราชาธิปไตย อภิชนาธิปไตย และประชาธิปไตย รูปแบบการปกครองที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อผู้ปกครอง คือ ทฤษนาธิปไตย คณาธิปไตย และฝูงชน รูปแบบการปกครองที่เป็นเผด็จการคือ ราชาธิปไตย ทฤษนาธิปไตย และอภิชนาธิปไตย

ความสำคัญของการปกครอง

วิรัช ธีรพันธุ์เมธี (ม.ป.ป. : 37) ได้กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม นิยมอยู่รวมกันเป็น หมู่คณะและการอยู่รวมกันนั้นเป็นเหตุให้มนุษย์ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันทั้งในทางประสาน ประโยชน์และในทางก่อให้เกิดความขัดแย้ง หากปล่อยไปตามธรรมชาติผู้ที่มีกำลังน้อยก็จะถูกรังแกเอาเปรียบ จึงจำเป็นต้องมีกฎ กติกา เพื่อเป็นแนวทางให้มนุษย์ประพฤติปฏิบัติต่อกัน ตามที่สังคมนั้น ๆ เห็นว่าเหมาะสมเพื่อให้มนุษย์อยู่กันโดยสงบเรียบร้อยนี้ จึงมีความมุ่งหมาย ลึกลงไปก็เพื่อให้ความเป็นอยู่ที่สงบเรียบร้อยนั้นเป็นสภาพที่เอื้อต่อการที่แต่ละบุคคลในสังคมนั้น จะได้มีโอกาสเรียนรู้ ฝึกหัด ศึกษา พัฒนาตนให้เข้าถึงชีวิตที่ดีงามยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สมปอง ชันน้อย (2549 : 1) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันความสำคัญของการบริหารบ้านเมือง และสังคมที่ดีเป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบในสังคมภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติราชการ และฝ่ายธุรกิจให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่าง สงบสุข มีความรักสามัคคีร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนและเป็นส่วนเสริม ความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศเพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติ ภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความมีส่วนร่วมอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของความเป็นมนุษย์และ การปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกปัจจุบัน

สุรพล สุยะพรหม (2548 : 13) ได้กล่าวว่า หัวใจความสำคัญของการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยตั้งอยู่บนหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ หลักการที่ว่าด้วยอำนาจสูงสุดเป็นของ ประชาชน หลักการที่ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพ หลักการที่ว่าด้วยความสูงสุดของกฎหมาย และ หลักการที่ว่าด้วยเสียงข้างมาก

กล่าวโดยสรุปว่า ความสำคัญของการปกครอง เป็นการปกครองให้สังคมเป็นไปใน ทิศทางเดียวกันทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดทั้งประชาชนให้เป็นไปตามกฎ กติกา ระเบียบ ของบ้านเมือง เพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้า การปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกปัจจุบัน

การปกครองคณะสงฆ์ไทย

การปกครองคณะสงฆ์ไทยมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยตามลำดับ จนถึงปัจจุบัน และทำให้ พระสงฆ์นั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ ได้มีผู้รู้กล่าวไว้ ดังนี้

ประวัติการปกครองคณะสงฆ์ไทย

พระเมธีธรรมาภรณ์ (2539 : 69 - 71) กล่าวว่า การปกครองคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบันเราพบว่ารูปแบบการจัดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์แต่ละสมัยคล้อยตามแบบอย่างการปกครองบ้านเมืองในสมัยนั้น ๆ กล่าวคือ ในสมัยสุโขทัยที่มีการปกครองในระบอบพ่อขุน คณะสงฆ์มีพระสังฆราชหลายองค์แต่ละองค์ขึ้นตรงต่อพ่อขุนหรือพระมหากษัตริย์ในลักษณะเดียวกับที่เจ้าประเทศราชขึ้นตรงต่อพ่อขุนก็จะกล่าวถึงการปกครองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดังต่อไปนี้ตามลำดับโดยย่อ ๆ

ในสมัยอยุธยาที่พระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ทรงเป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจการปกครอง สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นสกลมหาสังฆปริณายกคือประมุขสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร ทรงบังคับบัญชาเจ้าคณะใหญ่ทั้งสามคือเจ้าคณะคามวาสีฝ่ายชาย เจ้าคณะคามวาสีฝ่ายชวาและเจ้าคณะอรัญวาสีซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในหัวเมืองต่าง ๆ

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 4 รูปแบบของการปกครองบ้านเมืองดำเนินตามแบบอยุธยา การปกครองคณะสงฆ์นี้ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก นอกจากเพิ่มตำแหน่งเจ้าคณะใหญ่จากที่เคยมีสามตำแหน่งเป็นสี่ตำแหน่ง ได้แก่ เจ้าคณะเหนือ เจ้าคณะกลาง เจ้าคณะใต้ และเจ้าคณะอรัญวาสี เจ้าคณะใหญ่ทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดินและการปกครองคณะสงฆ์มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 ซึ่งกำหนดให้เจ้าคณะใหญ่ทั้ง 4 รูป และรองเจ้าคณะใหญ่อีก 4 รูป รวมกันเป็นมหาเถรสมาคมทำหน้าที่คล้ายคณะเสนาบดีที่ทรงปรึกษาฝ่ายการพระศาสนาของมหากษัตริย์ผู้ทรงปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช แต่ในสมัยรัชกาลที่ 6 และที่ 7 สมเด็จพระสังฆราชทรงบัญชาการคณะสงฆ์ด้วยพระองค์เองโดยมีมหาเถรสมาคม เป็นกรรมการที่ปรึกษา

ในสมัยรัชกาลที่ 8 เมื่อการปกครองบ้านเมืองได้เปลี่ยนเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 กำหนดรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์เป็นประชาธิปไตย สมเด็จพระสังฆราชต้องทรงบัญชาการคณะสงฆ์ผ่านทางสังฆสภา คณะสังฆมนตรีและคณะวินัยธร

เมื่อถึงรัชกาลปัจจุบัน ในยุคที่รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ใช้ระบอบการปกครองแบบรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับรูปแบบการปกครองบ้านเมือง ด้วยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่มอบอำนาจ

การปกครองบังคับบัญชาคณะสงฆ์ไว้กับมหาเถรสมาคมอันมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับนี้ยังมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

จากภาพรวมที่กล่าวมานั้นพอสรุปได้ว่า การรับและการเลิกใช้รูปแบบการปกครอง คณะสงฆ์แต่ละครั้งล้วนเป็นผลจากความริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเองที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคนั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ คณะสงฆ์มีปกติคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะมีพุทธพจน์สนับสนุน ดังที่กล่าวไว้ว่า อนุชานามิ ภิกขเว ราชนํ อนุตตติ ภิกขุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คล้อยตามพระราช

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงมีมติว่า เนื่องจากพระสงฆ์ ต้องเคารพกฎหมายบ้านเมือง พระสงฆ์จึงต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้ว่า ภิกขุสงฆ์แม้มีพระธรรมวินัยเป็นกฎหมายสำหรับตัว อยู่ส่วนหนึ่งแล้วก็ยังต้องอยู่ในใ้อำนาจแห่งกฎหมายฝ่ายอาณาจักรอีกส่วนหนึ่ง ซึ่งตราไว้เฉพาะ หรือเพื่อคนทั่วไปและยังควรอนุวัติจารีตของบ้านเมืองอันไม่ขัดต่อกฎหมายสองประเภทนั้นอีก

กล่าวโดยสรุป พระภิกษุสงฆ์มีกฎหมายอันจะพึงพึงอยู่ 3 ประเภทคือ กฎหมาย แผ่นดิน พระธรรมวินัย และจารีตประเพณี เพราะฉะนั้นการปกครองมีความสำคัญมาตั้งแต่ สมัยพุทธกาลที่มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงปกครองโดยใช้หลักธรรมวินัย การปกครองคณะสงฆ์ ให้อยู่ในกฎ กติกา จนถึงปัจจุบันการปกครองก็ยังคงเหมือนเดิม พยายามให้ธรรมวินัยเข้ากับ กฎหมายบ้านเมืองเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งทางโลกและทางธรรม ถือได้ว่าการปกครอง คณะสงฆ์มีการเชื่อมต่อสถาบันกษัตริย์ไทยมาโดยตลอดทุกสมัยทำให้คณะสงฆ์มีการพัฒนาใน ด้านการปกครองให้มั่นคงสืบไป

การจัดลำดับชั้นตามสมณศักดิ์

จ้านง อควัฒนสิทธิ์ (2545 : 125 - 129) ได้กล่าวว่า การจัดลำดับชั้นทางสังคมใน คณะสงฆ์ไทยนั้น คณะสงฆ์ไทยเป็นสถาบันสังคมสถาบันหนึ่งซึ่งมีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงสร้างทางการบริหาร คณะสงฆ์ไทยปัจจุบันสังกัดนิกายเถรวาท และมีประวัติความเป็นมายาวนานควบคู่กับสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมา ในคณะสงฆ์ไทย ประกอบด้วยบุคคลากรที่เป็นพระภิกษุ สามเณรเป็นส่วนใหญ่ คฤหัสถ์มีบ้างเป็นส่วนน้อย เช่น เป็นศิษย์วัด อุบาสก และอุบาสิกา (แม่ชี) จำนวนพระภิกษุสามเณรทั่วประเทศมีเป็นจำนวนมาก และแตกต่างกันบ้างตามฤดูกาลของแต่ละปี จำนวนพระภิกษุสามเณรมีมากที่สุดในฤดูเข้าพรรษา คณะสงฆ์ไทยประกอบด้วยพระภิกษุที่แบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ พระสงฆ์สามัญและพระสงฆ์ ทรงสมณศักดิ์ พระสงฆ์ที่มีตำแหน่งทางการปกครองและไม่มีตำแหน่งทางการปกครอง และ พระสงฆ์ที่มีการศึกษาและพระสงฆ์ไม่มีการศึกษา ซึ่งทั้งสามรูปแบบนี้อาจจัดชั้นได้ 3 ประเภทคือ

1. ประเภทสมณศักดิ์
2. ประเภทตำแหน่งปกครอง
3. ประเภทลำดับการศึกษา

คำว่า สมณศักดิ์ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Ecclesiastical Title หมายถึง ยศของพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานมีหลายชั้นแต่แต่ละชั้นมีพัคยเป็นเครื่องกำหนดเป็นพระสงฆ์ผู้ทรงศีลมีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษ พระเจ้าแผ่นดินทรงพระราชทานสมณศักดิ์แก่พระสงฆ์ผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนดังกล่าวก็เพื่อจักให้พระสงฆ์ได้มีอุตสาหกรรมในการบำเพ็ญศาสนกิจ อันเป็นปัจจัยสนับสนุนให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงและเจริญแพร่หลายยิ่ง ๆ ขึ้น และสมณศักดิ์ถือว่าเป็นฐานันดรหรือศักดินาสำหรับพระสงฆ์โดยเฉพาะ พระเจ้าแผ่นดินทรงแต่งตั้งพระสงฆ์ผู้ทรงศีลมีความรู้ความสามารถพิเศษ ดำรงตำแหน่งในระดับที่เป็นฐานันดรต่าง ๆ ตามความรู้ ความสามารถพิเศษนั้น ๆ และฐานันดรศักดิ์ของพระสงฆ์นี้เริ่มมีขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยตอนปลาย สมณศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยแบ่งออกเป็น 21 ลำดับ ดังนี้

1. สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก
2. สมเด็จพระราชาคณะ (สุพรรณบัฏ)
3. พระราชาคณะ (เจ้าคณะรองชั้นหิรัญบัฏ)
4. พระราชาคณะ (เจ้าคณะรองชั้นสัตยุญาบัตร)
5. พระราชาคณะชั้นธรรม
6. พระราชาคณะชั้นเทพ
7. พระราชาคณะชั้นราช
8. พระราชาคณะชั้นสามัญ
9. พระครูสัญญาบัตรชั้นพิเศษ
10. พระครูสัญญาบัตรชั้นเอก
11. พระครูสัญญาบัตรชั้นโท
12. พระครูสัญญาบัตรชั้นตรี
13. พระครูปลัด
14. พระครูธรรมธร
15. พระครูวินัยธร
16. พระครูคู่สวด
17. พระครูสมุห์
18. พระครูใบฎีกา

19. พระปลัด

20. พระสมุห์

21. พระใบฎีกา

สมณศักดิ์หรือฐานันดรศักดิ์ของพระสงฆ์ไทยสามารถเทียบได้กับฐานันดรศักดิ์ของ
คฤหัสถ์ในสมัยศักดินา ได้ดังนี้

พระราชาคณะชั้นสามัญ	เทียบได้กับ	ขุน
พระราชาคณะชั้นราช	เทียบได้กับ	หลวง
พระราชาคณะชั้นเทพ	เทียบได้กับ	พระ
พระราชาคณะชั้นธรรม	เทียบได้กับ	พระยา
พระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏ	เทียบได้กับ	เจ้าพระยา
พระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ	เทียบได้กับ	สมเด็จพระเจ้าพระยา

ในสมัยพุทธกาลไม่ปรากฏว่ามีตำแหน่งสมณศักดิ์ใด ๆ แต่มีพระภิกษุ พระภิกษุณี
อุบาสกและอุบาสิกาหลายท่านได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าให้เป็นเลิศ (เอตทัคคะ) เฉพาะด้าน
ตามความรู้และความสามารถพิเศษเฉพาะตน เช่น พระสารีบุตร ได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศในทาง
ปัญญา พระโมคคัลลานะ ได้รับยกย่องเป็นเลิศในทางการมีฤทธิ์ เป็นต้น

การจัดลำดับชั้นตามการบริหารและการปกครอง

คณะสงฆ์มีการจัดระเบียบการบริหารและการปกครองเหมือนกับทางโลก

พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ถือเป็นแบบการแบ่งการปกครองและการบริหาร
คณะสงฆ์ เป็นลำดับชั้นต่าง ๆ ในปัจจุบันองค์กรบริหารสูงสุดของคณะสงฆ์ซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับ
รัฐบาลของคณะสงฆ์ทั่วประเทศคือ มหาเถรสมาคมซึ่งประกอบด้วย พระราชาคณะชั้นสุพรรณบัฏ
ทุกรูปและชั้นหิรัญบัฏบางรูป โดยมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานมหาเถรสมาคมทำหน้าที่
วางนโยบายและออกระเบียบกฎเกณฑ์สำหรับการบริหารคณะสงฆ์ทุกอย่าง ถัดจากมหาเถรสมาคม
ก็มีเจ้าคณะต่าง ๆ คือ เจ้าคณะหนเหนือ เจ้าคณะหนกลาง และเจ้าคณะหนใต้ โดยมีสมเด็จพระ
พระราชาคณะรับผิดชอบควบคุม ถัดจากเจ้าคณะหนก็มีเจ้าคณะภาคต่าง ๆ เจ้าคณะจังหวัด
เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาสรับผิดชอบการปกครองลดหลั่นลงมาตามลำดับ
จนกระทั่งถึงพระภิกษุสามเณรลูกวัดทั้งหลาย การจัดลำดับดังกล่าวนี้ ดำเนินไปตามพระราชบัญญัติ
การปกครองคณะสงฆ์ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการบริหารและการปกครอง
ในประเทศไทยนั้นมีพระภิกษุสงฆ์เป็นจำนวนมาก ถ้าไม่มีการจัดระเบียบการปกครองแล้วจะเกิด
ปัญหาความไม่คล่องตัวในการควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์และอาจเกิดความแตกต่างกัน
ในการปกครองและจัดการอย่างอื่น ซึ่งจะกลายเป็นการขาดเอกลักษณะของสถาบันพุทธศาสนาไป

ในที่สุด ดังนั้น การจัดลำดับการบริหารจึงมีความจำเป็นและตำแหน่งสมณศักดิ์ในระดับต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นมาพร้อมกับตำแหน่งทางการปกครองของคณะสงฆ์ พระสงฆ์ที่มีภาระการบริหาร และการปกครองสูงขึ้นก็จะได้รับตำแหน่งสูงขึ้นตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป การจัดลำดับชั้นตามลักษณะการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ มีดังนี้ สมเด็จพระสังฆราช มหาเถรสมาคม เจ้าคณะหนใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส พระสงฆ์เจ้าคณะแต่ละระดับ อาจมีรองเจ้าคณะและผู้ช่วยเจ้าคณะได้อีก และพระสงฆ์เจ้าคณะแต่ละรูปสามารถแต่งตั้งพระผู้ช่วยได้จำนวนหนึ่ง ตั้งแต่พระครูประเภทฐานานุกรมระดับต่าง ๆ พระสงฆ์เจ้าคณะมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเป็นใหญ่ ทำการปกครองคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ดังกล่าวมา

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

วารสารภาค 11 (2547 : 1 – 12) ได้กล่าวว่า เพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์สอดคล้องกับราชอาณาจักรไทย จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เพื่อให้คณะสงฆ์อยู่ในกฎ ระเบียบ ให้เกิดความเรียบร้อยดีงาม ดังนั้น พระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ มีทั้งหมด 8 หมวด 46 มาตรา ดังนี้ หมวด 1 สมเด็จพระสังฆราช หมวด 2 มหาเถรสมาคม หมวด 3 การปกครองคณะสงฆ์ หมวด 4 ทิศกรรมและการสละสมณเพศ หมวด 5 วัด หมวด 6 ศาสนสมบัติ หมวด 7 บทกำหนดโทษ หมวด 8 เบ็ดเตล็ด ฉะนั้น ขอบกตัวอย่างในหมวดที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการปกครองคณะสงฆ์คือ หมวดที่ 3 ว่าด้วยการปกครองคณะสงฆ์ มีอยู่ 5 มาตรา ดังนี้

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม การจัดระเบียบ มาตราปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มี เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์

มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้ ภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายมหาเถรสมาคม

มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาคให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับคือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้

มาตรา 23 การแต่งตั้งถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายอาศรัยสงฆ์

ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์

หมวด 1 บททั่วไป

การปกครองคณะสงฆ์ทุกส่วนทุกชั้นให้มีเจ้าคณะมหานิกายและเจ้าคณะธรรมยุตปกครองบังคับบัญชาวัด และพระภิกษุสามเณรในนิกายนั้น ๆ

หมวด 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง

5. วิธีดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธีดำเนินการศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ วิธีดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิธีดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์อื่นเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม

6. เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ ตามข้อ 4 ให้เจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการคณะสงฆ์นิกายนั้น ๆ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ดังนี้

6.1 เจ้าคณะใหญ่หนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 1 ภาค 2 ภาค 3 ภาค 13 ภาค 14 และภาค 15

6.2 เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 4 ภาค 5 ภาค 6 และภาค 7

6.3 เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 8 ภาค 9 ภาค 10 ภาค 11 และภาค 12

6.4 เจ้าคณะใหญ่หนใต้ ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 16 ภาค 17 และภาค 18

6.5 เจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุตภาคทุกภาค

7. เจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตหนของตน ดังนี้

7.1 ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

7.2 ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงามการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

7.3 วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นภาคหรือมีอำนาจหน้าที่ในกรณีที่ได้รับมอบหมายอย่างอื่นจากมหาเถรสมาคม

7.4 แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะภาคให้เป็นไปโดยชอบ

7.5 ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะ และเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

7.6 ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

8. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะใหญ่ หรือเจ้าคณะใหญ่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งโดยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะใหญ่ เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้วให้ดำเนินการเพื่อมีพระบัญชาแต่งตั้งเจ้าคณะใหญ่ภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะใหญ่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะใหญ่

9. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะใหญ่ ให้มีเลขานุการเจ้าคณะใหญ่ 2 รูป ทำหน้าที่การเลขานุการ

หมวด 3 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ในส่วนที่ 1 ภาค

10. เจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตภาคของตน ดังนี้

10.1 ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช

10.2 ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

10.3 วินิจฉัยการนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นจังหวัด

10.4 แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

10.5 ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

10.6 ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

11. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะภาคหรือเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะใหญ่ แต่งตั้งรองเจ้าคณะภาครักษาการแทนเจ้าคณะภาค ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะภาคหรือรองเจ้าคณะภาคไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะภาค

แล้วรายงานให้มหาเถรสมาคมทราบ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะภาค เมื่อได้ปฏิบัติตามความในวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะใหญ่ดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะภาคภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะภาคมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะภาค

12. รองเจ้าคณะภาคเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะภาค มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะภาคมอบหมาย

13. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะภาคและรองเจ้าคณะภาค ให้มีเลขานุการเจ้าคณะภาค และเลขานุการรองเจ้าคณะภาคทำหน้าที่การเลขานุการ

ในส่วนที่ 2 จังหวัด

14. เจ้าคณะจังหวัด หมายถึง เจ้าคณะกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะจังหวัด หมายถึง รองเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัดที่ปรากฏมหาเถรสมาคมนี้ กฎมหาเถรสมาคมอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานครให้หมายถึงเจ้าคณะกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร

15. เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

15.1 ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

15.2 ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

15.3 ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ

15.4 แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

15.5 ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

15.6 ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

16. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะจังหวัด หรือเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งรองเจ้าคณะจังหวัดรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัดไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่เหมาะสมการรักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัด แล้วรายงานให้เจ้าคณะใหญ่ทราบ ในกรณีที่มีเจ้าคณะจังหวัด

เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะภาคดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี

ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะจังหวัด

17. รองเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดมอบหมาย

18. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะจังหวัดให้มีเลขานุการเจ้าคณะจังหวัด และเลขานุการรองเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่การเลขานุการ

ใน ส่วนที่ 3 อำเภอ

19. เจ้าคณะอำเภอ หมายถึงเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานครและเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะอำเภอ หมายถึงรองเจ้าคณะเขตในกรุงเทพมหานคร และรองเจ้าคณะอำเภอในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร

ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายธรรมนูญสมาคมนี กฎหมายธรรมนูญสมาคมนอื่น ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้หมายถึงเจ้าคณะเขตและรองเจ้าคณะเขต

20. เจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์เขตอำเภอของตน ดังนี้

20.1 ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎหมายธรรมนูญสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

20.2 ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไปด้วยดี

20.3 ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะตำบล

20.4 แก้ไขข้อขัดข้องเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ

20.5 ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

20.6 ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

21. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะอำเภอ หรือเจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้เจ้าคณะจังหวัดแต่งตั้งรองเจ้าคณะอำเภอรักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอ ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะอำเภอ หรือรอง

เจ้าคณะอำเภอไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งที่ได้รับสมณวรรคการแทนเจ้าคณะอำเภอ แล้วรายงานให้เจ้าคณะภาคทราบ ในกรณีไม่มีเจ้าคณะอำเภอ เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะจังหวัดดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกันกับเจ้าคณะอำเภอ

22. รองเจ้าคณะอำเภอเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะอำเภอ มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะอำเภอมอบหมาย

23. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะอำเภอและรองเจ้าคณะอำเภอให้มีเลขานุการเจ้าคณะอำเภอ และเลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ ทำหน้าที่เลขานุการ

ใน ส่วนที่ 4 ตำบล

24. เจ้าคณะตำบล หมายถึงเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร รองเจ้าคณะตำบล หมายถึงรองเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครและรองเจ้าคณะตำบลในจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่มีข้อความกล่าวถึงเจ้าคณะตำบล รองเจ้าคณะตำบลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรสำหรับกรุงเทพมหานครให้หมายถึงเจ้าคณะแขวงและรองเจ้าคณะแขวง

25. เจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตตำบลของตน ดังนี้

25.1 ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร สำหรับกรุงเทพมหานคร พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน

25.2 ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี

25.3 ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าอาวาส

25.4 แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าอาวาสให้เป็นไปโดยชอบ

25.5 ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าอาวาสและพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรือผู้อยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชาให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย

25.6 ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน

26. ในเมื่อไม่มีเจ้าคณะตำบล หรือเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้เจ้าคณะอำเภอแต่งตั้งรองเจ้าคณะตำบลรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล ถ้าไม่มีรองเจ้าคณะตำบล หรือรองเจ้าคณะตำบลไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ ให้แต่งตั้งพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่งให้เห็นสมควรรักษาการแทนเจ้าคณะตำบล แล้วรายงานให้เจ้าคณะจังหวัดทราบ ในกรณีที่ไม่มีเจ้าคณะตำบล เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคต้นแล้ว ให้เจ้าคณะอำเภอดำเนินการเพื่อมีการแต่งตั้งเจ้าคณะตำบลภายในเวลาไม่เกิน 1 ปี ให้ผู้รักษาการแทนเจ้าคณะตำบลมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับเจ้าคณะตำบล

27. รองเจ้าคณะตำบลเป็นผู้ช่วยเจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ตามที่เจ้าคณะตำบลมอบหมาย

28. เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าคณะตำบล ให้มีเลขานุการเจ้าคณะตำบล ทำหน้าที่การเลขานุการ

29. เพื่อยกย่องเชิดชูเจ้าคณะและรองเจ้าคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยความเรียบร้อย มหาเถรสมาคมจะให้มีที่ปรึกษาของเจ้าคณะในส่วนภูมิภาคชั้นใดๆ ก็ได้ให้ที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่เจ้าคณะชั้นนั้นๆ

สรุปการปกครองคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยึดแนวทางการกำกับดูแลและควบคุม พระภิกษุสามเณรในเขตปกครองให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์ รวมทั้ง การเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ตลอดจน พระเลขานุการเจ้าคณะทั้งหมด ประกอบด้วย การปรับปรุงสำนักเจ้าคณะ การอบรมเพิ่ม ประสิทธิภาพ การพิมพ์หนังสือ และการประชุมคณะสงฆ์ประจำปี

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์

พระสงฆ์ถือว่ามียุทธศาสตร์หลัก ๆ ในการพัฒนาสังคม ให้พุทธศาสนิกชนนั้นมีความสงบสุข สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ โดยมีผู้รู้กล่าวไว้ ดังนี้

ความหมายของบทบาท

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 602) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การทำตามบท การทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้

ยงค์ ชุ่มจิต (2528 : 55) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของบุคคล ส่วนหน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องกระทำ บทบาทกับหน้าที่มักจะใช้ควบคู่กัน เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะมีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูลูก ๆ ให้เจริญเติบโตแข็งแรงแล้วต้องมีบทบาทหรือภาระอื่น ๆ อีก เช่น การอบรมสั่งสอน ป้อนกัณฑ์อันตราย ดูแลความทุกข์สุขของลูก ๆ เป็นต้น

สุพัตรา สุภาพ (2525 : 31) กล่าวว่า บทบาท คือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ เช่น มีตำแหน่งเป็นพ่อ บทบาทคือ ต้องเลี้ยงลูก เป็นครู บทบาทคือ สั่งสอนอบรมนักเรียนให้ดี เป็นคนไข้ บทบาทคือ ปฏิบัติตามหมอสั่ง

พระราชวรมณี ประยุทธ์ ปยุตโต (2529 : 60) กล่าวว่า ตามหน้าที่ของพระสงฆ์ก็คือธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรม การให้ธรรมนั้นมีความหมายกว้างมาก เพราะคำว่า ธรรมหรือ ธรรม ภาษาบาลี เป็นคำที่มีความหมายกว้างที่สุดแต่ถ้าแยกประเภทใหญ่ ๆ ก็มี 2 อย่างคือ ความจริงกับความดีงาม เป็นเรื่องของปัญญาอย่างหนึ่ง คุณธรรมอย่างหนึ่ง การให้ธรรมจึงหมายถึง การให้ความรู้ ความเข้าใจและหลักแห่งคุณความดี หรือให้หลักการที่จะให้มนุษย์เข้าถึงสัจจะธรรมและได้ประสบสิ่งที่ดีงามคือ ทำให้คนเกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งต้นแต่ความรู้ขั้นสูงสุดเข้าใจในชีวิตนี้ว่าคืออะไร สภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไร ลงมาถึงความเข้าใจ ทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิต เป็นแง่ของสัจจะธรรมอย่างหนึ่ง จริยธรรมอย่างหนึ่ง รวมความคือ ช่วยประชาชนในทางปัญญาและในทางคุณธรรม อันนี้เป็นบทบาทหลัก อะไรก็ตามที่เข้าอยู่ในแนวนี้จะเป็นการอบรมสั่งสอน เป็นที่ปรึกษาแนะนำ อะไรต่าง ๆ ก็เรียกว่าไปกันได้ ถ้าเขวออกไปจากแนวนี้ก็นับว่าเป็นการคลาดเคลื่อน

กล่าวโดยสรุป บทบาทพระสงฆ์ส่วนมากเกี่ยวข้องกับประชาชนด้วยการสงเคราะห์ ด้วยการชี้แนะแนวทางตามธรรมะของพระพุทธเจ้า ประชาชนอนุเคราะห์พระสงฆ์ด้วยการถวายปัจจัย 4 เพื่อให้พระสงฆ์ไม่ลำบากในการต้องแสวงหา และดำรงชีวิตอยู่ได้เพื่อทำงาน พระสงฆ์และประชาชนต่างพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นบทบาทที่ถูกกำหนดด้วยพระธรรมวินัย และอีกอย่างหนึ่งเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังและต้องการให้พระสงฆ์ช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านจิตใจเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุข

บทบาทพระสังฆาธิการ

บทบาทของพระสังฆาธิการมีความแตกต่างกันตามตำแหน่งที่รับผิดชอบซึ่งมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์โดยมีการกำหนดไว้ 6 ด้านดังนี้

ด้านการปกครอง เป็นการกำกับดูแลและควบคุมพระภิกษุสามเณรในเขตปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์และกฎหมาย รวมทั้งการเพิ่มความรู้ความสามารถและประสิทธิภาพของพระสังฆาธิการผู้ปกครอง ตลอดจนพระเลขานุการเจ้าคณะทั้งหมดในเขตปกครอง ประกอบด้วย ปรับปรุงสำนักงานเจ้าคณะ อบรมเพิ่มประสิทธิภาพพระเลขานุการ พิมพ์หนังสือสรุปปฏิทินและงานคณะสงฆ์ อบรมพระนวกะประจำปีและงานประชุมคณะสงฆ์ประจำปี

ด้านศาสนศึกษา เป็นการจัดการศึกษาให้ความรู้คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ครอบคลุมการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์และภิกษุสามเณรในเขตปกครอง ประกอบด้วย งานสอบธรรม-บาลีสยามหลวงประจำปี งานสอบพระนวกะประจำปี อบรมนักรธรรม-บาลีก่อนสอบ สอนธรรมศึกษาในสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนบาลีและจัดการเรียนการสอนนักรธรรมประจำตำบล

ด้านเผยแผ่ เป็นงานอบรมและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัทในเขตปกครอง ลักษณะให้ความรู้คุณธรรมจริยธรรมและนำไปปฏิบัติให้เกิดความสงบสุขของสังคมส่วนรวม ประกอบด้วย จัดปริวาสกรรมปฏิบัติธรรมคณะสงฆ์ จัดสัปดาห์วิสาขบูชา แข่งขันทักษะวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อบรมคุณธรรมแก่นักเรียน พระธรรมทูตสัญจร ครอบครัวยุบอุ่นด้วยพระธรรม เผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุชุมชน สัมมนาครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี บรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนและอบรมศาสนพิธีกรประจำหมู่บ้าน

การบริการกิจการคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านการเผยแผ่ได้ดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัยและพระศาสนา สามารถน้อมนำหลักธรรมไปประพฤติให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้ปฏิบัติเอง ตลอดจนทั้งสังคม ประเทศชาติและพระศาสนา

คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์ได้ตระหนักในภารกิจส่วนนี้จึงพยายามคัดเลือกพระภิกษุสามเณรเพื่อส่งไปเข้าอบรมวิชาการเผยแผ่ตามโครงการต่าง ๆ และจัดฝึกอบรมโดยดำเนินการฝึกในส่วน of คณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์เอง เช่น โครงการฝึกอบรมพระนักเทศก์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งได้ดำเนินการไปแล้ว 6 รุ่นละ 15 วัน เน้นการฝึกทักษะและวิชาการต่าง ๆ เพื่อที่จะเผยแผ่ให้ได้ผลสมความมุ่งหมาย นอกจากนี้ยังมีความประสงค์ที่จะให้พระภิกษุสามเณรผู้ได้บังคับบัญชา มีความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพและการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บจึงได้ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ จัดอบรมพระอาสาสมัครสาธารณสุขประจำวัด (อสว.) จัดอบรมพระสงฆ์กับสมุนไพร พระสงฆ์กับการต้านยาเสพติด และร่วมกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด จัดส่งครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นต้น

ด้านสาธารณูปการ เป็นการพัฒนาวัดและเสนาสนะ ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดให้ร่มรื่น สะอาดสวยงามตามหลักของกิจกรรม 5 ส. คือ สะสาง สะอาด สะดวก สุขลักษณะ และสร้างนิสัย โดยเน้นให้วัดน่าอยู่ น่าดู น่าชม เหมาะสมกับศาสนสถานในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในวัดและการพัฒนาวัดให้เป็นอุทยานการศึกษา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ เป็นการสนับสนุนและสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรภายในเขตปกครอง ให้ได้รับความสะดวกความสบายในการดำเนินกิจกรรมตามสมควรแก่สมณะวิสัยและการเพิ่มเติมเสริมประสบการณ์ในการพัฒนาวิทฐานะด้านการศึกษาดังแต่ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป ประกอบด้วย การสนับสนุนพระสังฆาธิการศึกษาต่อ การนำพระสังฆาธิการที่สนใจศึกษาความรู้ การจัดสวัสดิการแก่พระสงฆ์ที่สอบได้

ด้านการสาธารณสงเคราะห์ เป็นการจัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์เป็นการเกื้อกูลกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ การเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ ประกอบด้วย การดำเนินกิจการเอง กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (หน่วย อ.ป.ค.) กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งกองทุน การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือช่วยคราวประสบภัยพิบัติและกำหนดเขตอภัยทาน การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ช่วยป้องกันยาเสพติด และการป้องกันการติดโรคเอดส์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปา การสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า และการช่วยพิทักษ์รักษาสิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติ การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เช่น สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์คนพิการ การจัดเขตอภัยทานภายในวัด และสงเคราะห์ประการอื่น

1. การดำเนินกิจการเอง ได้แก่ การที่วัดหรือคณะสงฆ์หรือพระภิกษุดำเนินการเอง เช่น กิจการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (หน่วย อ.ป.ค.) กิจการห้องสมุดเพื่อประชาชน การตั้งกองทุนสาธารณสงเคราะห์ การตั้งมูลนิธิเพื่อคนยากจนหรือช่วยคราวประสบภัยพิบัติ การกำหนดเขตอภัยทานและกิจการอื่น ๆ ที่เป็นเจ้าของเองลักษณะนี้มุ่งเอากิจการที่ทำเองหรือโครงการที่กำหนดขึ้นเองทั้งที่เป็นกิจการชั่วคราว

2. การเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ได้แก่ การช่วยเหลือส่งเสริมกิจการของรัฐหรือของเอกชนของผู้ใดผู้หนึ่งดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์กล่าวคือ คนอื่นเป็นหลักส่วนวัด เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน การพัฒนาตำบล การจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์และการอื่น ทั้งที่เป็นกิจการประจำหรือกิจการชั่วคราว เช่น ยาบ้า หรือการป้องกันการติดโรคเอดส์ ก็นับเข้าในข้อนี้ด้วย

3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ ได้แก่ การช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณ เช่น การสร้างถนนหนทาง การขุดลอกคูคลอง การสร้างฌาปนสถาน การสร้างประปา การสร้างเครื่องกำเนิดไฟฟ้า การช่วยพิทักษ์สิ่งที่เป็นสาธารณสมบัติและการอื่น ๆ ข้อนี้มุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

4. การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชนในกาลที่ควรช่วยเหลือ เช่น กาลประสบภัยพิบัติ กาลประสบอุบัติเหตุ กาลประสบภัยธรรมชาติหรือแม้ใน

ยามปกติก็ให้การสงเคราะห์ตามโอกาส เช่น สงเคราะห์คนชรา สงเคราะห์พิการ การจัดเขต
อภัยทานในวัดหรือสงเคราะห์ประการอื่น ข้อนี้นุ่งเอาเฉพาะการช่วยเหลือเกื้อกูลบุคคลหรือ
สรรพสัตว์ทั้งที่เป็นประจำหรือการชั่วคราว

กิจกรรมของพระสงฆ์กับสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมพุทธศาสนา มีการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน โดยเฉพาะพระสงฆ์ซึ่ง
ถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมให้ลุล่วงไปด้วยดี มีผู้รู้กล่าวไว้หลากหลาย ดังนี้

ส. ศิวรักษ์ (2526 : 54) กล่าวว่า พระสงฆ์อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน รู้ความรู้สึกนึกคิด
ของประชาชนดี รู้ความต้องการของประชาชน ด้วยเหตุนี้ พระสงฆ์จึงเป็นผู้ที่สามารถแก้ปัญหา
ของประชาชนได้ดี

พระราชวรานูณี (2529 : 27-28) กล่าวว่า ความเกี่ยวพันระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน
ในสังคมไทยมีความใกล้ชิดกันมาตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าบทบาทของพระสงฆ์ใน
บางยุคจะลดลงไปบ้างแต่ในภาพรวมแล้วยังมีพระสงฆ์อีกมากที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม
ให้เจริญก้าวหน้า ทำให้ประชาชนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือมีภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งที่
พระสงฆ์ดำเนินการเองและให้ความอุปถัมภ์แก่องค์กรของรัฐและองค์กรเอกชน ให้ได้รับ
ความสะดวกในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพราะพระสงฆ์เป็นผู้มีบารมี
เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน

พระราชสุทธินุญามงคล (2545 : 1-6) กล่าวว่า กิจกรรมของพระสงฆ์กับสังคมไทย
เป็นสิ่งที่ต้องศึกษาแสวงหาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม สิ่งที่จะต้องละความไม่ดีไม่งาม
ทั้งหมด สิ่งที่จะทำให้แจ้งถึงจิตถึงใจ สิ่งที่จะควรพัฒนา - ทำความเจริญทั้งรูปธรรม - นามธรรม

กิจกรรมของพระสงฆ์

1. การจัดบริเวณอาคาร เสนาสนะให้สะอาดเรียบร้อยและร่มรื่น
2. การปกครองบุคคลที่อาศัยอยู่ในวัด ให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อย ให้พระภิกษุ
สามเณรเล่าเรียนพระธรรมวินัย

3. ให้วัดทำกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ต่อสังคม

พระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย

1. พระสงฆ์ต้องมีประสิทธิภาพ
2. การพัฒนาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของชีวิตและสิ่งทั้งหลายที่เนื่อง
ด้วยชีวิตคน เพราะคนและสิ่งทีเนื่องด้วยชีวิตคนทุกประการ ย่อมมีชีวิตอยู่ได้ด้วยการพัฒนา ถ้าไม่
มีการพัฒนา หรือหยุดการพัฒนา ก็ย่อมหมดชีวิต คือ ถึงความสิ้นสุดทันที

3. คำว่า พัฒนา แปลว่า ความเจริญ คำว่า ความเจริญ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เหมาะสมชีวิตทุกชีวิตและสิ่งที่เกิดด้วยชีวิตทุกอย่างย่อมแปรปรวนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของมัน ตราบใดที่ยังเป็นชีวิตอยู่หรือยังมีชีวิตอยู่ก็จะหนีความเปลี่ยนแปลงไปไม่พ้น เพราะถ้าหยุดเปลี่ยนแปลงเมื่อใดก็ย่อมถึงความสิ้นสุดเมื่อนั้น

4. ความเปลี่ยนแปลงนั้นมีสองทางคือ การเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงในทางที่ไม่เหมาะสม

5. พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ก็จัดว่าเป็นสิ่งมีชีวิตหรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นสิ่งที่เกิดด้วยชีวิตจึงต้องอยู่คู่กับการพัฒนา ถ้าขาดการพัฒนาก็หมดชีวิตหรือขาดชีวิตเพราะไม่มีชีวิต

6. คำว่า ชีวิต หมายถึง ความปรากฏอยู่แห่งผลของการทำงาน และหน้าที่ชีวิตคนก็คือ ความปรากฏอยู่แห่งการทำงานที่จริงของคน อันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของคนซึ่งเกิดมาเพื่อช่วยกันสร้างมิใช่คอยมุ่งช่วยกันทำลายชีวิตของพระสงฆ์ในวัดพระพุทธศาสนา จึงได้แก่ แหล่งที่ปรากฏออกมาซึ่งผลแห่งการทำงานของพระพุทธศาสนา ซึ่งปกคลุมอยู่ด้วยความปกติสุข และความสงบสุขทุกประการ ตลอดเวลา

7. วัดในพระพุทธศาสนา เกิดขึ้นและดำรงอยู่ด้วยความมุ่งหมายคือ เพื่อประกาศพระพุทธศาสนาซึ่งมีความมุ่งหมายให้คนทำความดี เพื่อช่วยคนและคนอื่นให้มีความปกติสุข เว้นการเบียดเบียนซึ่งกันและกันเพื่อเป็นที่อยู่ของภิกษุสงฆ์ ผู้มีหน้าที่ดำรงพระพุทธศาสนาไว้เพื่อคนและประชาชน โดยการกระทำ 3 ประการคือ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย ตั้งใจปฏิบัติพระธรรมวินัยเพื่อตนกับเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชน ตั้งใจสอนประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจพระธรรมวินัยถูกต้อง พระธรรมวินัยเป็นคุณความดีที่เหมาะสมแก่คนทุกคน มีความหมายเป็นคู่มือในการครองตนที่ดียิ่ง

8. พระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ย่อมมีชีวิตอยู่ด้วยความสงบทำตนให้มากกว่าเป็นผู้รับ ละเว้นความโลภ ความโกรธ ความหลง ที่รุนแรง ไม่ทะเยอทะยานในเรื่องลาภ ยศ มีน้ำใจ ประกอบด้วยเมตตา มีความเลื่อมใสมั่นในกฎของกรรม และมุ่งความสงบเป็นที่ตั้ง ชีวิตของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นที่บำเพ็ญบุญที่มีเหตุผลของประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นแหล่งของการศึกษา เพื่อเป็นศูนย์แห่งวัฒนธรรมประจำหมู่บ้าน และเป็นที่ก่อกำเนิดของคุณธรรมทั้งหลาย โดยเฉพาะที่เป็นสำคัญ ก็คือ สัจจะ เมตตา สามัคคี มีวินัย ซึ่งเป็นหัวใจของชุมชนทั่วไป

9. ความวิตกกังวลถึงภัยอันตรายที่จะมีมาสู่พระพุทธศาสนา อันเป็นที่เคารพบูชาสูงสุดในอนาคตอันใกล้เป็นอย่างมาก ในเมื่อนี้ถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้คือ วัดบางวัดค่อนข้างมีจำนวนมาก ในหัวเมือง คนมีความสนใจเฉพาะการสร้างเพียงรูปวัดเท่านั้น ไม่นึกถึงการสร้างนามวัดหรือจิตใจวัดบ้างเลย คือ พยายามสร้างกันแต่กุฏิ ศาลาการเปรียญ โบสถ์ หอสวดมนต์ หอฉัน

หอระฆัง และสิ่งอื่น ๆ อย่างใหญ่โตสวยงาม หรือหา ใช้เงินจำนวนมากโดยการรบกวนประชาชน ให้ต้องจ่ายอมเสียดด้วยอุบายต่าง ๆ ซึ่งไม่ตรงพุทธประสงค์ ทำให้ประชาชนเกิดความท้อถอย เสื่อมศรัทธากับต้องเคียดคร้อน เพราะเรื่องสร้างวัด แต่เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ก็ไม่ใช่ทำอะไรตามที่ แสดงเจตนารมณ์ออกมาเพื่อโฆษณาชวนเชื่อ

กล่าวโดยสรุป บทบาทของวัดโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติในการพัฒนาสังคม ในสังคม ปัจจุบันมีการรับเอาความเจริญแบบตะวันตกเกิดสถาบันแบบใหม่ในสังคม ได้แก่ มีโรงเรียน จัดระบบการศึกษาของชาติเข้ามาแทนบทบาทที่เคยเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งกุลบุตรมาอยู่ รับใช้พระรับการศึกษาแบบธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่มีสอนในสมัยนั้น และมี กิจการสงเคราะห์ของรัฐบาลมาแทนที่บทบาทของวัดซึ่งเคยให้และทำหน้าที่เป็นผู้สงเคราะห์ บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจน ตลอดจนผู้ใหญ่วัยชราได้ด้วยได้มาอาศัยเลี้ยงชีวิตและศึกษาเล่าเรียน อีกทั้งมีโรงพยาบาล สโมสร โรงมหรสพ ระบบการศึกษาที่ก้าวเข้ามารับบทบาทในข้ออื่น ๆ ของวัด ไปเท่ากับแยกบทบาททางสังคมของวัดแต่เดิมออกไปทั้งหมด ซึ่งในส่วนเหล่านี้เป็นสาเหตุเพียง ผิดเพี้ยนไม่สำคัญเพราะการดำรงฐานะของวัดและพระสงฆ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับบทบาทเหล่านี้ทั้งหมด แต่ที่สำคัญเพราะการ ไม่ยอมเข้าไปพิจารณาต้อนรับความเจริญอย่างใหม่ร่วมกัน หมายถึง เมื่อรับ อารยธรรมแบบตะวันตกเข้ามาแล้วนั้น พระสงฆ์กับประชาชนซึ่งเคยสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอัน เดียวกันในสังคมมาโดยตลอดก็มาผละออกจากกันเสีย โดยที่พระสงฆ์ไม่ยอมรับรู้และเกี่ยวข้องกับ ผู้มาใหม่และพยายามยึดถือฝืนเอาสภาพเดิมให้คงอยู่ในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้จงได้ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้พระสงฆ์เดินตามระบบทางสังคมไม่ทัน

ความรู้เกี่ยวกับพระสังฆาธิการ

พระสังฆาธิการ เป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ตามลำดับชั้นต่อไปนี้ เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะ ภาค รองเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด รองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้า คณะตำบล รองเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีผู้รู้กล่าวไว้ ดังนี้

ความเป็นมาของพระสังฆาธิการ

การปกครองคณะสงฆ์ ได้ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นธรรมเนียมการปกครองโดยอาศัย อำนาจอธิปไตยและจารีตเป็นหลักอุดหนุน กาลใดเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้อง และจำเป็นต้องพึ่งรัฐกาลนั้นก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะอย่างนี้ และเป็นที่ยอมรับนับถือของ พุทธศาสนิกทั่วไป ตลอดจนองค์ประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่คณะสงฆ์และประเทศชาติเป็นส่วนรวม

ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมหากษัตริย์ทรงถวายอำนาจรัฐเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทรศก 121 คณะสงฆ์จึงได้อาศัยอำนาจรัฐจัดการปกครองตามกฎหมายแต่นั้นมา ครั้นถึงรัชกาลที่ 8 พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับแรกเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และให้อำนาจบัญญัติสงฆ์มาตรา 100 ออกกฎอัยการศึก เป็นต้น ใช้บังคับได้เมื่อบัญญัติสงฆ์มาตรา 100 ระเบียบบริหารการคณะสงฆ์ ส่วนภูมิภาคและสงฆ์มาตรา 100 พระกษัตริย์ ได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้บริหารการคณะสงฆ์ว่า “พระกษัตริย์” ต่อมาในรัชกาลปัจจุบัน โปรดตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ยกเลิกฉบับที่ 2 และให้อำนาจตรากฎหมายมหาชนเป็นต้นใช้บังคับได้ เมื่อตรากฎหมายมหาชนได้กำหนดนามรวมตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ว่า “พระสังฆาธิการ” คือ ผู้ทำหน้าที่ปกครองดูแลกิจการคณะสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำเป็นบุคคลต้นแบบเป็นตัวอย่าง และเป็นผู้ให้เป็นผู้นำทางชีวิตทำกิจการ ผู้นำที่ดีจะต้องมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม มีหลักการบริหารจัดการที่ดี ดังข้อความที่กล่าวมาเบื้องต้นนั้นพอจะประมวลให้สั้นได้ว่าผู้บริหารจะต้องมีคุณธรรม คือ ความอดทน ความดีความชอบ ความขยัน ความดีความชอบ ความแบ่งปัน ความเอื้อนดู และความรู้ไกล ดังนั้นนักวิชาการที่เป็นบรรพชิต และคฤหัสถ์ ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานพระศาสนา

คุณสมบัติของพระสังฆาธิการ

พระธรรมปริยัติโสภณ (2545 : 25 - 28) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติพระสังฆาธิการหรือคุณความดีเฉพาะตัวของผู้จะได้รับตำแหน่งแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการ หรือผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ แยกเป็น 2 ประการคือ

1. คุณสมบัติทั่วไป กำหนดไว้ 6 ประการคือ
 - 1.1 มีพรรษาสมควรแก่ตำแหน่ง
 - 1.2 มีความรู้สมควรแก่ตำแหน่ง
 - 1.3 มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัย
 - 1.4 เป็นผู้ฉลาดสามารถในการปกครองสงฆ์
 - 1.5 ไม่เป็นผู้มีร่างกายทุพพลภาพ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคเรื้อน หรือเป็นวัณโรคในระยะอันตรายจนเป็นที่น่ารังเกียจ
 - 1.6 ไม่เคยถูกถอดถอนหรือปลดจากตำแหน่งใด เพราะความผิดมาก่อน

2. คุณสมบัติเฉพาะตำแหน่ง มีรายละเอียดแตกต่างกันดังความในกฎหมายธรรมนูญฉบับที่ 24 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการข้อ 7 ข้อ 10 ข้อ 14 ข้อ 18 ข้อ 22 ข้อ 26 ข้อ 29 และข้อ 30 คุณสมบัติดังกล่าวนี้คงกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสูงไปกว่าที่กำหนดไว้เป็นการตีขี้และกำหนดตายตัวเฉพาะพระรชานอกนั้นหากมีความจำเป็นผ่อนผันได้เฉพาะกรณี

จริยาพระสังฆาธิการ

จริยาพระสังฆาธิการ หมายถึง ข้อที่พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามบัญญัติไว้เพื่อเป็นหลักควบคุมพระสังฆาธิการ โดยมีบทบัญญัติ ดังนี้

1. พระสังฆาธิการต้องเคารพเอื้อเฟื้อต่อกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎหมายธรรมนูญ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช สวรรและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยโดยเคร่งครัด
 2. พระสังฆาธิการต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาซึ่งสั่งโดยชอบด้วยอำนาจหน้าที่ถ้าไม่เห็นพ้องด้วยคำสั่งนั้นให้เสนอความเห็นคัดค้านเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และเมื่อได้คัดค้านดังกล่าวมาแล้วนั้น แต่ผู้สั่งมิได้ถอนหรือแก้คำสั่งนั้น ถ้าคำสั่งนั้นไม่ผิดพระธรรมวินัยต้องปฏิบัติตามแล้วรายงานจนถึงผู้สั่ง ในกรณีที่มีการคัดค้านคำสั่งดังกล่าว ให้ผู้ส่งรายงานเรื่องทั้งหมดไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือคนเพื่อพิจารณาสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ ห้ามทำข้ามผู้บังคับบัญชาเหนือคน เว้นแต่จะได้รับอนุญาตพิเศษเป็นครั้งคราว
 3. พระสังฆาธิการต้องตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังมิให้เกิดความเสียหายแก่ การคณะสงฆ์และการพระศาสนา และห้ามมิให้ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุอันสมควร
 4. พระสังฆาธิการต้องปฏิบัติหน้าที่โดยชอบและห้ามมิให้ใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ไม่สมควร
 5. พระสังฆาธิการต้องสุภาพเรียบร้อยต่อผู้บังคับบัญชาเหนือคนและผู้อยู่ในปกครอง
 6. พระสังฆาธิการต้องรักษาส่งเสริมสามัคคีในหมู่คณะและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ
 7. พระสังฆาธิการต้องอำนวยความสะดวกในหน้าที่การคณะสงฆ์และการพระศาสนา
 8. พระสังฆาธิการต้องรักษาข้อความอันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์ที่ยังไม่ควรเปิดเผย
- ทั้ง 8 ข้อนี้เป็นจริยาอันพระสังฆาธิการต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เพราะละเมิดแล้วย่อมได้รับโทษฐานละเมิดจริยา

การรักษาจริยา

นอกจากจะบัญญัติให้พระสงฆ์ภิกษุต้องปฏิบัติตามคือต้องรักษาจริยาสำหรับตัวเองแล้วยังบัญญัติให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับคอยควบคุมพิจารณาลงโทษ ดังบทบัญญัติดังต่อไปนี้

1. ให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นมีหน้าที่ควบคุม ดูแล แนะนำ ชี้แจงหรือสั่งให้ผู้อยู่ในบังคับบัญชาปฏิบัติตามจริยาโดยเคร่งครัด ถ้าผู้ใต้บังคับบัญชารู้ว่าผู้อยู่ในบังคับบัญชาละเมิดจริยาต้องพิจารณาว่า ความละเมิดของผู้อยู่ในบังคับบัญชานั้นอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้หรือไม่ ถ้าอยู่ในอำนาจที่ตนจะสั่งลงโทษได้ก็ให้สั่งลงโทษแล้วรายงานไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน ถ้าเห็นว่าความละเมิดนั้นควรจะลงโทษหนักกว่าที่ตนมีอำนาจที่จะสั่งลงโทษได้ก็ให้รายงานผู้บังคับบัญชาเหนือตนขึ้นไป พิจารณาสั่งลงโทษตามควร ผู้บังคับบัญชารูปใดไม่จัดการลงโทษผู้อยู่ในบังคับบัญชาที่ละเมิดจริยา หรือจัดการลงโทษโดยไม่สุจริตให้ถือว่าผู้บังคับบัญชารูปนั้นละเมิดจริยา

2. พระสงฆ์ภิกษุรูปใดถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษฐานละเมิดจริยาต้องปฏิบัติตามทันที ถ้าเห็นว่าคำสั่งลงโทษไม่เป็นธรรมก็มีสิทธิร้องทุกข์ได้ตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่ถ้าปรากฏว่าเป็นการร้องทุกข์เท็จให้ถือว่าเป็นการละเมิดจริยาอย่างร้ายแรง

โทษฐานละเมิดจริยา

โทษที่พระสงฆ์ภิกษุจะพึงได้รับเพราะละเมิดจริยา มีหนักเบาต่างกันตามความละเมิด โดยพระสงฆ์ภิกษุรูปใดประพฤติกะละเมิดจริยาต้องได้รับโทษฐานละเมิดจริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ ปลดจากตำแหน่งหน้าที่ ต่าหนีโทษ และภาคทัณฑ์ ซึ่งการถอดถอนพระสงฆ์ภิกษุออกจากตำแหน่งหน้าที่นั้นจะทำได้ต่อเมื่อพระสงฆ์ภิกษุละเมิดจริยาอย่างร้ายแรงดังนี้

1. ทูจริตต่อหน้าที่
2. ละทิ้งหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรเกินกว่า 30 วัน
3. ขัดคำสั่งอันชอบด้วยการคณะสงฆ์ และการขัดคำสั่งนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์
4. ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่การคณะสงฆ์
5. ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง ในกรณีเช่นนี้ ให้ผู้บังคับบัญชาใกล้ชิดรายงานตามลำดับจนถึงผู้มีอำนาจแต่งตั้ง เมื่อได้สอบสวนและได้ความจริงตามรายงานนั้นแล้ว ให้ผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนจากตำแหน่งหน้าที่ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองได้มีผู้วิจัยไว้ ดังนี้

พระมหานันต์ คอนนอก (2540 : 112 - 113) ได้ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุน 2 ประการคือ

1. พระสงฆ์มีแรงบันดาลใจอันเกิดจากการศึกษาหลักพุทธธรรมประกอบกับคณะกรรมการหน่วย อ.ป.ต. นั้นเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่จึงทำให้มีความต้องการที่จะแก้ปัญหาของชุมชนที่อยู่ของตน

2. พระสงฆ์ได้รับแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการบ้าง องค์กรคณะสงฆ์บ้าง หรือการได้รับผลตอบแทนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ด้วยเหตุดังนี้ แรงบันดาลใจและแรงกระตุ้นจึงเป็นปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญที่ทำให้พระสงฆ์สนใจงานพัฒนาชุมชน

แรงบันดาลใจจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนที่มีพระสงฆ์เป็นผู้นำได้ทำงานพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ได้คำนึงถึงเหตุปัจจัยทางสังคมที่เป็นแรงขับเคลื่อนที่เกิดจากการกระตุ้นของหน่วยงานราชการ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์นั้นยังจำเป็นต้องอาศัยแรงผลักดันของหน่วยงานราชการ ด้วยความร่วมมือกับองค์กรของคณะสงฆ์คือมหาเถรสมาคมที่ได้ตั้งโครงการพัฒนาต่าง ๆ คือโครงการพระธรรมทูต โดยการส่งพระสงฆ์ออกไปเผยแผ่ศาสนาในท้องถิ่นที่ห่างไกล ซึ่งอยู่ในพื้นที่ราบและโครงการพระธรรมจาริกซึ่งส่งพระสงฆ์ไปเผยแผ่ศาสนาตามหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางด้านสาธารณสุขมูลฐาน เป็นต้น

การพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์จึงมีรูปแบบของการผสมผสานกับส่วนราชการในรูปลักษณะของบ้าน วัด และรัฐหรือโรงเรียน เพื่อให้การพัฒนาชุมชนให้มีความรู้รอบด้านมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้ชุมชนสามารถอยู่ได้และก้าวต่อไปข้างหน้าด้วยการพัฒนาชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม

สุภา อุตโท (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา บทบาทพระสงฆ์ในสองทศวรรษหน้าพบว่า บทบาทพระสงฆ์ไทยในสองทศวรรษหน้าควรมีบทบาท 3 ด้านด้วยกันคือ

1. บทบาทต่อตนเอง ได้แก่ การศึกษาพระธรรมวินัยให้แตกฉาน
2. บทบาทต่อองค์กรสงฆ์ได้แก่การจัดการวัดให้สงบ สะอาด และมีที่ปฏิบัติธรรมจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้หลากหลายขึ้น ตั้งวิทยาลัยพัฒนาพระสังฆาธิการทั่วประเทศและปรับปรุงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มากยิ่งขึ้น

3. บทบาทต่อสังคม ได้แก่ การเรียนรู้วิชาทางโลกและสภาพสังคม สอนศีลธรรมแก่ประชาชนทุกระดับ ให้คำปรึกษาปัญหาชีวิตแก่ประชาชน ให้การศึกษาแก่คนในชุมชน สงเคราะห์คนในชุมชน ประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและจัดตั้งกลุ่ม ๆ

ฉันทันท์ ประกายสันติสุข (2541 : 215 - 221) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมหลักสูตรการพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข สืบหาข้อมูลจากวิทยากรผู้ให้การอบรม 20 ท่าน พบว่า วิทยากรส่วนมากได้ใช้เทคนิควิธีการสอนธรรมะคล้ายคลึงกับเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งทำให้ประชาชน/ผู้รับสารซึ่งมีสติปัญญาแตกต่างกันสามารถเข้าใจและจดจำได้ง่ายที่สุด ตามหลักการสอน 7 ประการ คือ

1. สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้วไปหาธรรมะที่รู้เห็นเข้าใจยากหรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ
2. สอนธรรมะจากเนื้อหาง่ายไปสู่เนื้อหาที่ยากขึ้น/ลุ่มลึกตามลำดับ
3. ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ฟังสอนด้วยของจริงให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเองอย่างที่เราเรียกว่าประสบการณ์ตรง
4. สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับเนื้อหา
5. สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้
6. สอนเท่าที่จำเป็นพอดี สำหรับให้เกิดความเข้าใจให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่สอนเท่าที่คนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก
7. สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เข้าจะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์ต่อตัวเองรู้ส่วนกลวิธีในการสอนนั้นพบว่า มีการใช้กลวิธีและอุบายประกอบการสอน 10 อย่าง คือ การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานประกอบช่วยให้เข้าใจความได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำแม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้การเรียนการสอนมีรสชาติยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากปรากฏความหมายเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น การใช้อุปกรณ์การสอน การทำเป็นตัวอย่าง การเล่นภาษา เล่นคำและใช้คำในความหมายใหม่ อุบายเลือกคนและการปฏิบัติรายบุคคล การรู้จักจังหวะและโอกาส ความยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ การลงโทษและให้รางวัล และกลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

อาทิตย์ นามแก้ว (2542 : 56 - 61) ได้ศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนในเขตยานนาวา-สาทร สังกัดกรมสามัญศึกษา สรุปบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

1. บทบาทด้านการสั่งสอนและอบรมจริยธรรม พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากได้เข้ามาให้การอบรมสั่งสอนจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนเป็นครูสอนประจำโรงเรียนมัธยมศึกษา นำหลักธรรมมาประยุกต์ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง

2. บทบาทด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กับโรงเรียนที่พบมากที่สุดคือ กิจกรรมการจัดให้ตอบปัญหาด้านจริยธรรมในโอกาสพิเศษของโรงเรียน

3. บทบาทด้านให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม พบว่า พระสงฆ์ส่วนมากได้ให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรมแก่นักเรียน เพราะพระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี น่าเคารพ นับถือ

4. บทบาทด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนและชุมชน พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่ได้มีส่วนร่วมในด้านเป็นสื่อกลางโดยพระสงฆ์ให้การชักชวนประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมทางจริยธรรม

นวรรตน์ สุวรรณผ่อง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา วิจัยเรื่องการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสงเคราะห์จิตเวช พบว่า พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ในเรื่องงานสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบของการแจกวัตถุสิ่งของถึงร้อยละ 76.27 และมีความเข้าใจเกี่ยวกับผู้มีปัญหาทางจิตและงานสังคมสงเคราะห์จิตเวชถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ บทบาทในการให้คำปรึกษานั้น พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตต่าง ๆ แก่ประชาชนสูงถึงร้อยละ 88.14 บทบาทในการรณรงค์แจกวัตถุสิ่งของมีน้อยร้อยละ 3.85 ในด้านการสอนการปฏิบัติหน้าที่ร้อยละ 38.46 เคยเป็นผู้ให้ที่อยู่อาศัยแก่คนไร้ที่พึ่งร้อยละ 26.04 รับผิดชอบต่อเด็กนักเรียนร้อยละ 38.54 ที่พระสงฆ์มีบทบาทมากที่สุดคือ บทบาทในการส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาทางด้านจิตใจคือ มีพระสงฆ์ที่เคยอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปเพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ร้อยละ 62.5 และช่วยสอนหนังสืออบรมเยาวชนในวัยเรียนตามโอกาสอันควรเพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมถึงร้อยละ 80.53

พระมหาวงศ์ไทย ศรีลาภย์ (2542 : 34 - 38) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทยว่ามีสาเหตุหลายประการที่ทำให้การปฏิรูปโครงสร้างคณะสงฆ์ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาความประพฤติเสื่อมเสียของพระสงฆ์ เวลานี้เป็นเรื่องตัวบุคคลที่ไร้ธรรมแต่ไม่ได้มองต่อไปว่าโครงสร้างการปกครองและระบบการศึกษาของคณะสงฆ์เป็นปัจจัยให้เกิดปัญหาดังกล่าวมาน้อยเพียงใด ทศนคติดังกล่าวแพร่หลายมากในคณะสงฆ์ตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงมา เมื่อมองไม่เห็นความอ่อนแอของพระสงฆ์เป็นภาพสะท้อนของความผิดปกติในเชิงโครงสร้าง จึงไม่เห็นความจำเป็นต้องปรับปรุงโครงสร้างคณะสงฆ์อย่างจริงจัง อย่างมากที่สุดก็มองเพียงแต่ว่า

องค์กรสงฆ์ไว้ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาทุกครั้งที่เกิดเรื่องอื้อฉาวขึ้น ดังนั้น จึงมุ่งปรับปรุงให้
องค์กรปกครองสงฆ์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. ทำที่อนุรักษนิยมของผู้นำสงฆ์โดยเฉพาะในมหาเถรสมาคมท่านเหล่านั้นได้เติบโต
มากับโครงสร้างการคณะสงฆ์แบบที่เป็นอยู่ พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยจึง
หวงแหนระบบที่เป็นอยู่เอาไว้โดยเฉพาะระบบการศึกษาสงฆ์ และพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้
ระบบดังกล่าวทำงานต่อไปได้ บางท่านถึงกับรู้สึกว่าเป็นความล้มเหลวอย่างมากของท่านหากไม่
รักษาระบบดังกล่าวไว้ได้ ด้วยเหตุนี้เองจึงมีความพยายามที่จะปกป้องระบบการศึกษาที่ล้ำสมัย
เอาไว้โดยมองว่าระบบนั้นคืออยู่แล้ว หากปัญหาอยู่ที่ตัวบุคคล

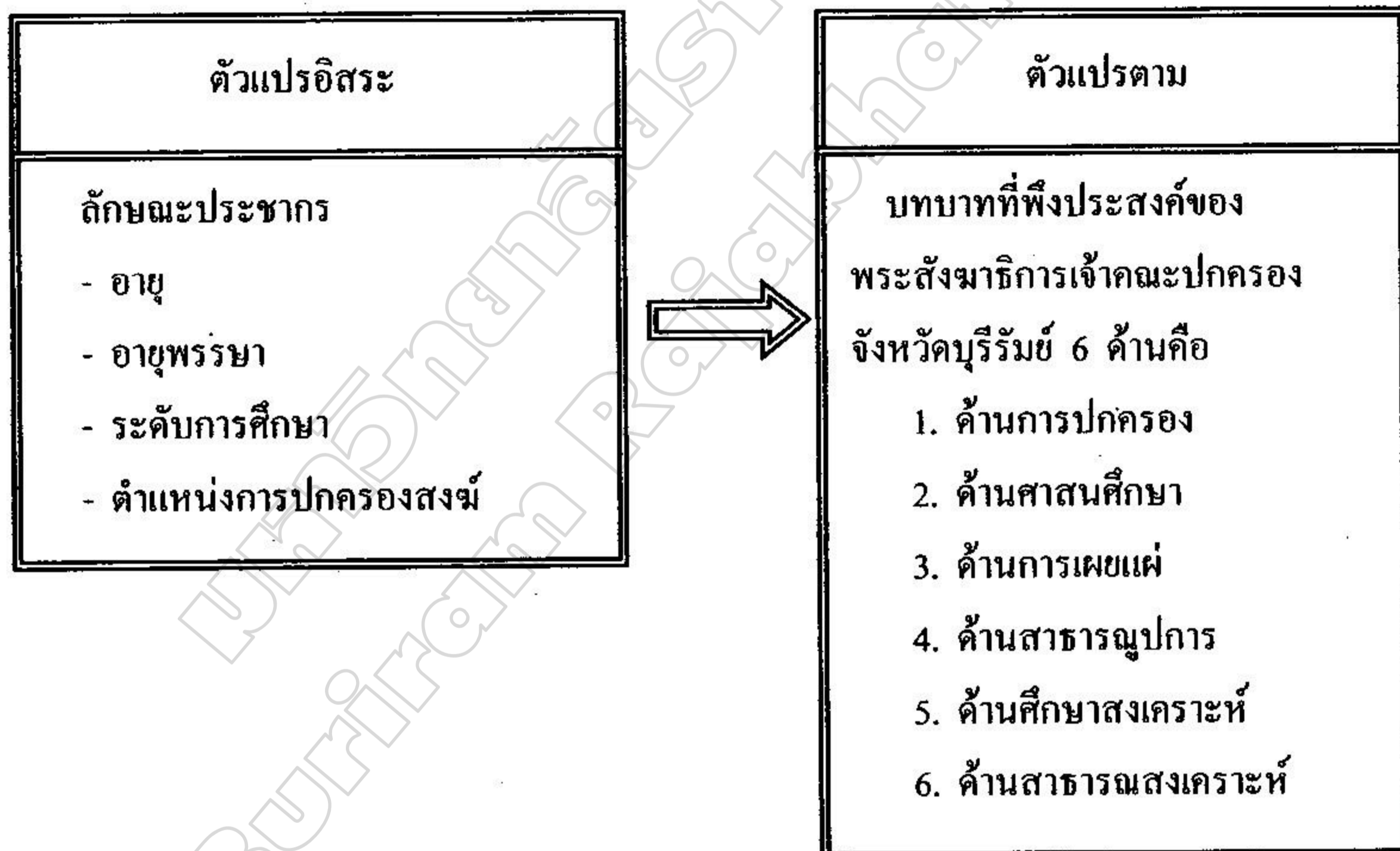
3. ปัญหาภาวะผู้นำของคณะสงฆ์ พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ในปัจจุบันล้วนเป็นผลผลิตของ
ระบบราชการในคณะสงฆ์ ซึ่งคุ้นกับการรับคำสั่งของบังคับบัญชาและสั่งลงไปเป็นทอด ๆ ระบบ
ที่ให้อำนาจแก่เบื้องบนในการให้คุณให้โทษแก่ผู้อยู่เบื้องล่างทำให้พระสงฆ์คุ้นกับการสนอง
นโยบายจากเบื้องบนมากกว่าจะมีความคิดริเริ่มของตนเอง ยังมีระบบเส้นสายเข้ามาเกี่ยวข้องมาก
ยิ่งขึ้น ตามธรรมชาติของโครงสร้างที่รวมศูนย์อำนาจไว้กับคนจำนวนน้อยและไม่มีความโปร่งใส
การที่พระสงฆ์จะเป็นตัวของตัวเอง และพัฒนาภาวะผู้นำขึ้นมาจึงเป็นไปได้ยาก จิตนิสัยเหล่านี้คือ
สิ่งที่เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงไม่สามารถหรือกล้าที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลง
ไปสู่สิ่งใหม่ที่ไม่แน่นอนว่าจะเกิดผลอะไรตามมา ยิ่งในระบบแบบนี้ กว่าท่านจะขึ้นไปสูงถึงระดับ
มหาเถรสมาคมก็มักมีอายุ 65 ปีขึ้นไปซึ่งเกินวัยเกษียณของทางราชการแล้วกำลังวังชาและ
ความฉับไวก็ย่อมลดน้อยลงไป ท่านจึงมักพอใจที่จะบริหารกิจการคณะสงฆ์แบบประทับประคอง
พอให้ดำเนินต่อไปอย่างที่เคยเป็นเท่านั้น เป็นการยากที่ท่านจะลงมาผลักดันให้เกิดการปฏิรูป
ซึ่งเป็นเรื่องยากที่ต้องอาศัยทั้งสติปัญญา เวลา และความร่วมมือจากหลายฝ่าย

4. ระบบเส้นสายและเครือข่ายผลประโยชน์ที่จะถูกระทอนจากการปฏิรูปคณะสงฆ์
ระบบซึ่งรวมศูนย์สู่ส่วนกลางและให้อำนาจบริหารแก่ตัวบุคคลหรือเจ้าคณะทุกระดับนั้นเป็นระบบ
ที่ไม่มีความโปร่งใส และนำไปสู่การวิ่งเต้นสร้างเส้นสายหรือเกิดระบบอุปถัมภ์ขึ้น เช่นมี
การวิ่งเต้นกับผู้ใหญ่เบื้องบนเพื่อให้ได้สมณศักดิ์หรือตำแหน่งบริหาร โดยมีผลประโยชน์แลกเปลี่ยน
ซึ่งอาจทำในรูปถวายภัตตาหาร หรือถวายเงินทำบุญในวันเกิดพระผู้ใหญ่ โดยรวบรวมเรียไรมา
จากระดับล่างอีกต่อหนึ่งซึ่งยากที่จะขัดเพราะผู้เรียไรเป็นผู้ปกครองของตน การปฏิรูปโครงสร้าง
คณะสงฆ์เพียงแต่ให้มีการกระจายอำนาจมากขึ้น ย่อมมีผลกระทบกับระบบเส้นสายเครือข่าย
ผลประโยชน์ซึ่งมีมากมายหลายแบบ ด้วยเหตุนี้การพยายามผลักดันให้มีการปฏิรูปโครงสร้าง
คณะสงฆ์จึงถูกต่อต้าน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย ได้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการปกครอง การแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา สังคมพระสงฆ์ ปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ สาเหตุหรือปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมพระสงฆ์ รูปแบบ การพัฒนาสังคมของพระสงฆ์เกี่ยวกับการประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการอบรม ศีลธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน และสามารถใช้กลวิธีและอุบายประกอบการสอนโดยใช้เทคนิค การสอนของพระพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดีโดยมีระดับค่าเฉลี่ยตั้งแต่มากขึ้น ไปจนถึงมากที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษารอบทิศทางที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสังฆาธิการซึ่งประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ในเขตปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2549 จำนวน 985 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากรโดยใช้วิธีการคำนวณตามสูตรการหาจำนวน กลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เป็นพระสังฆาธิการ จำนวน 286 รูป และสุ่มกลุ่มย่อยแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่ง

ที่	ระดับพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ	21	7
2	เจ้าคณะตำบล	188	54
3	เจ้าอาวาส	776	225
	รวม	985	286

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสภาพทั่วไปของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ดังนี้

1. อายุ
2. อายุพรรษา
3. ระดับการศึกษา
4. ตำแหน่งการปกครองสงฆ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) สอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 ด้าน รวม 50 ข้อ คือ

1. ด้านการปกครอง จำนวน 8 ข้อ ข้อที่ 1 – ข้อที่ 8
2. ด้านศาสนศึกษา จำนวน 9 ข้อ ข้อที่ 9 – ข้อที่ 17
3. ด้านการเผยแผ่ จำนวน 8 ข้อ ข้อที่ 18 – ข้อที่ 25
4. ด้านสาธารณูปการ จำนวน 8 ข้อ ข้อที่ 26 – ข้อที่ 33
5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 8 ข้อ ข้อที่ 34 – ข้อที่ 41
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 9 ข้อ ข้อที่ 42 – ข้อที่ 50

การวิจัยในตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

5. หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
4. หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยมาก
3. หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยปานกลาง
2. หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อย
1. หมายถึง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้นอกเหนือจากคำถามในตอนที่ 2

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ในการสร้างแบบสอบถามงานวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัยรวมทั้งบทความจากวารสาร นิตยสาร เว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเพื่อมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคำแนะนำแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
4. นำแบบสอบถามกลับไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งแล้วนำไปแก้ไขปรับปรุง
5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดสุรินทร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป แล้วนำมาหา ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยทดสอบด้วย t-test ถ้าค่า t มีค่า 1.75 ขึ้นไป ถือว่ามีค่าอำนาจจำแนกสูง ผลปรากฏว่าได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 1.803 – 5.255 สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือวิจัยได้
6. นำแบบทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ถ้าค่า t มีค่า 0.8 ขึ้นไป ถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง ผลปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9728 สามารถนำไปเป็นเครื่องมือวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ถึงเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
2. นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์ถึงเจ้าอาวาสวัดต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
3. ติดตามผลการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัดเพื่อให้ได้แบบสอบถามครบตามจำนวน
4. เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาจัดกระทำข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ตอบถูกต้องสมบูรณ์มาดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องอย่างละเอียดอีกครั้ง และคัดเลือกเฉพาะฉบับที่สมบูรณ์ไว้

2. นำแบบสอบถามที่ถูกต้องมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

ให้คะแนน 1 เมื่อตอบในช่อง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

ให้คะแนน 2 เมื่อตอบในช่อง ระดับความคิดเห็นด้วยน้อย

ให้คะแนน 3 เมื่อตอบในช่อง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

ให้คะแนน 4 เมื่อตอบในช่อง ระดับความคิดเห็นด้วยมาก

ให้คะแนน 5 เมื่อตอบในช่อง ระดับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด

3. นำคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติ

4. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. เกณฑ์การแปลความหมายของข้อมูลกำหนดขอบเขตค่าเฉลี่ย ดังนี้ (Best. 1963 : 204 – 208)

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นมาก

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นมากที่สุด

6. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA ; F-test) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของ เชฟเฟ้ (Scheffé Method)

7. เกี่ยวกับแบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิดใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดคำตอบที่เข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่และหาร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ t-

test

$$\text{สูตร } t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2 + S_L^2}{n}}}$$

เมื่อ \bar{X}_H	คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
\bar{X}_L	คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ
S_H^2	คือ ค่าความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนสูง
S_L^2	คือ ความแปรปรวนของกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ
n	คือ จำนวนในกลุ่มที่ได้คะแนนสูงและกลุ่มต่ำ

หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

$$\text{สูตร } \alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right\}$$

เมื่อ α	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
k	คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม
$\sum S_i^2$	คือ ผลรวมของการแปรปรวนรายข้อ
S^2	คือ ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

$$\text{สูตร ร้อยละ (\%)} = \frac{X \times 100}{N}$$

เมื่อ X คือ จำนวนข้อมูล (ความถี่) ที่ต้องการนำมาหาค่าร้อยละ
N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

$$\text{สูตร } \bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ คือ ผลรวมทั้งหมดของข้อมูล

N คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$\text{สูตร S.D.} = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ S.D. คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum X^2$ คือ ผลรวมของแต่ละข้อมูลยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ คือ ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

n คือ จำนวนข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

3.1 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA ; F-test) มีสูตรดังนี้

$$\text{สูตร } F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F คือ ค่าสถิติที่มีการแจกแจงแบบ F-Distribution ด้วยค่า $n_1 - 1, n_2 - 1$

MS_b คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Mean-Square Between Group)

MS_w คือ ค่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม (Mean-Square Within Group)

3.2 การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้าน เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ ตามวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffé Method) มีสูตรดังนี้

$$\text{สูตร } CV_d = \sqrt{(K-1)(F^*)(MS_{within})(2/n)}$$

เมื่อ CV_d = ค่าวิกฤตของความแตกต่างเป็นรายคู่

K คือ จำนวนกลุ่มในตัวอย่าง

F* คือ ค่า F ที่เปิดจากตารางที่ระดับนัยสำคัญ .05 หรือ .01

MS_{within} คือ ค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Mean-Square Within

Group)

n คือ จำนวนตัวอย่างทั้งหมด(จำนวนค่าร้อยละ 2 กลุ่มต่างกัน)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ตามสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม

$S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution

t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาค่าอำนาจจำแนก

SS แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)

MS แทน ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean of Squares)

df แทน ระดับความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์เจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และจัดอันดับความคิดเห็นโดยแยกเป็นรายข้อ รายด้านและโดยรวม

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามตัวแปรอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA ; F-test) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจะทำการเปรียบเทียบเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé Method)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open Form) วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาร์้อยละ เสนอเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไป จำนวน 286 ฉบับ ได้รับกลับคืน จำนวน 286 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางด้านสถิติทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์เป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังแสดงในตาราง 2 ดังนี้

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์

สภาพภาพของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม (รูป)	ร้อยละ
1. อายุ		
25 – 34 ปี	98	34.27
35 – 44 ปี	68	23.78
45 – 54 ปี	62	21.68
55 ปีขึ้นไป	58	20.28
2. อายุพรรษา		
5 – 9 พรรษา	102	35.66
10 – 19 พรรษา	116	40.56
20 พรรษาขึ้นไป	68	23.78
3. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษาตอนต้น	45	15.73
ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	26	9.09
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	62	21.68
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	65	22.73
ปริญญาตรี	74	25.87
สูงกว่าปริญญาตรี	14	4.90
4. ตำแหน่งการปกครองสงฆ์		
เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ	7	2.45
เจ้าคณะตำบล	54	18.88
เจ้าอาวาส	225	78.67

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25 – 34 ปี จำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.27 รองลงมาคือ 35 – 44 ปี จำนวน 68 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.78 อายุพรรษา ส่วนใหญ่ระหว่าง 10 – 19 พรรษา จำนวน 116 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.56 รองลงมาคือ 5 – 9 พรรษา จำนวน 102 รูป คิดเป็นร้อยละ 35.66 ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี จำนวน 74รูป คิดเป็นร้อยละ 25.87 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 65 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.73 และตำแหน่งการปกครองสงฆ์ส่วนใหญ่เป็นเจ้าอาวาส จำนวน 225 รูป คิดเป็นร้อยละ 78.67 รองลงมาคือเจ้าคณะตำบล จำนวน 54 รูป คิดเป็นร้อยละ 18.88

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในภาพรวมและเป็นรายด้านแบ่งเป็น 6 ด้าน โดยแยกเป็นรายข้อ ดังแสดงในตาราง 3 – 7 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อ
บทบาท

ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมรายด้านและรายข้อ

ด้าน	ระดับความคิดเห็น			อันดับที่
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
ด้านการปกครอง	3.90	.78	มาก	1
1. มีระบบการดูแลให้พระภิกษุและสามเณร ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด	3.92	1.19	มาก	4
2. การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และกฎหมายบ้านเมือง	4.13	.88	มาก	1
3. การสั่งการมอบหมายงานในหน้าที่อย่างชัดเจน	4.06	.91	มาก	2
4. การติดตาม กำกับผลงานอย่างต่อเนื่อง	3.93	.98	มาก	3
5. การป้องกันปัญหาความขัดแย้งในการดำเนินงาน	3.78	1.30	มาก	6
6. การตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว	3.72	.95	มาก	8
7. มีการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการปกครอง แก่พระภิกษุและสามเณรอย่างต่อเนื่อง	3.90	1.07	มาก	5
8. จัดให้มีการประชุมคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ	3.73	1.14	มาก	7
ด้านศาสนศึกษา	3.44	.89	ปานกลาง	5
9. ส่งเสริมการศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกธรรม แก่พระภิกษุสามเณรและส่งเสริมสอบสนามหลวงทุกปี	3.35	1.60	ปานกลาง	7
10. ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมศึกษาแก่เยาวชน และฆราวาสและส่งเสริมสอบสนามหลวงทุกปี	3.70	1.06	มาก	1
11. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ทำหน้าที่ ครูผู้สอนทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี	3.53	1.17	มาก	3
12. จัดให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสมถกัมมัฏฐานและ วิปัสสนากัมมัฏฐานแก่พระภิกษุสามเณร ฆราวาส และเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ	3.48	1.36	ปานกลาง	5

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้าน	ระดับความความคิดเห็น			อันดับที่
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
13. ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษา เล่าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ	3.40	1.30	ปานกลาง	6
14. จัดตั้งกองทุนมูลนิธิเพื่อการศึกษาของพระภิกษุ สามเณรหรือมอบกองทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรอยู่เสมอ	3.18	1.14	ปานกลาง	9
15. จัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการสอนธรรมและ บาลีสนามหลวงอยู่เสมอ	3.55	1.24	มาก	2
16. ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ได้ศึกษาต่อใน ระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง	3.53	1.07	มาก	3
17. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้เกี่ยวกับ เทคโนโลยีที่ทันสมัย	3.27	1.10	ปานกลาง	8
ด้านการเผยแผ่	3.44	1.08	ปานกลาง	5
18. จัดให้มีการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน อย่างต่อเนื่อง	3.97	1.09	มาก	1
19. จัดให้มีการปฏิบัติธรรมแก่ฆราวาส อย่างสม่ำเสมอ	3.77	1.15	มาก	2
20. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้พัฒนา ความสามารถในการแสดงธรรมอย่างจริงจัง	3.51	1.37	มาก	3
21. จัดให้มีการเปิดสอน เผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างต่อเนื่อง	3.42	1.47	ปานกลาง	4
22. จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนา อย่างต่อเนื่อง	3.31	1.37	ปานกลาง	5

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้าน	ระดับความความคิดเห็น			อันดับที่
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
23. การส่งเสริมการจัดปริวาสกรรมและปฏิบัติ ธรรมให้คณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ	3.05	1.21	ปานกลาง	8
24. การส่งเสริมสนับสนุนการเผยแพร่พระธรรมทูต สัญจรอย่างต่อเนื่อง	3.23	1.29	ปานกลาง	7
25. จัดให้มีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม	3.30	1.20	ปานกลาง	6
ด้านสาธารณูปการ	3.47	1.06	ปานกลาง	3
26. มีการวางแผนก่อสร้างถาวรวัตถุทาง พระพุทธศาสนาอย่างเป็นสัดส่วน	3.48	1.04	ปานกลาง	5
27. มีการจัดทำป้ายบอกสถานที่ต่าง ๆ	3.27	1.33	ปานกลาง	8
28. มีการจัดระบบห้องน้ำ ห้องส้วมอย่างถูก สุขลักษณะ	3.38	1.17	ปานกลาง	6
29. มีการตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับ การก่อสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา	3.50	1.09	ปานกลาง	4
30. มีการจัดระบบไฟฟ้าให้ถูกต้องเหมาะสม	3.51	1.11	มาก	3
31. มีการจัดระบบน้ำให้มีความเหมาะสมตาม สภาพของวัด	3.55	1.13	มาก	2
32. มีการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมให้มี ความสวยงาม	3.38	1.24	ปานกลาง	6
33. มีการจัดถนนภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสม	3.71	1.12	มาก	1
ด้านศึกษาสงเคราะห์	3.55	.90	มาก	2
34. จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอน พระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์	3.60	1.12	มาก	5

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้าน	ระดับความความคิดเห็น			อันดับที่
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
35. จัดให้มีโรงเรียนการกุศลในวัด	3.28	1.19	ปานกลาง	7
36. ส่งเสริมด้านวิชาแพทย์แผนไทย เช่น ยาสมุนไพร นวดแผนไทย	3.11	1.19	ปานกลาง	8
37. ส่งเสริมและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ ผู้ด้อยโอกาสทุกปี	3.62	1.29	มาก	4
38. จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา	3.84	1.05	มาก	1
39. จัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่หรือเทียบเท่า	3.65	1.01	มาก	3
40. ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้ไปศึกษาต่อ ยังต่างประเทศ	3.49	1.13	ปานกลาง	6
41. จัดให้มีคอมพิวเตอร์ในวัดเพื่อการสืบค้นข้อมูล ทางอินเทอร์เน็ต	3.76	1.09	มาก	2
ด้านสาธารณสงเคราะห์	3.46	.87	ปานกลาง	4
42. จัดให้มีระบบการบริการประชาชน อย่างเหมาะสม	3.86	1.01	มาก	1
43. จัดบริเวณวัดให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน	3.67	1.23	มาก	2
44. จัดให้มีการกำหนดเขตอภัยทานภายในวัด	3.63	1.23	มาก	3
45. มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนและ อื่น ๆ	3.41	1.04	ปานกลาง	5
46. มีการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือและ ป้องกันปัญหาสุขภาพจิตและ โรคเอดส์	3.33	1.01	ปานกลาง	6
47. จัดให้มีการสร้างถนนภายในวัดและชุมชน อย่างเหมาะสม	3.52	1.13	มาก	4

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้าน	ระดับความความคิดเห็น			อันดับที่
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย	
48. จัดให้มีสถานที่สงเคราะห์คนชราและคนพิการ ในบริเวณวัด	3.13	1.19	ปานกลาง	9
49. จัดให้มีห้องสมุดเพื่อบริการภิกษุและประชาชน ทั่วไป	3.30	1.15	ปานกลาง	8
50. จัดให้มีสถานที่บริการการอบรมธรรม แก่พุทธบริษัท	3.31	1.17	ปานกลาง	7
รวม	3.54	.64	มาก	

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการปกครอง โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เป็นอันดับ 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 4.13$) คือข้อ 2 การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง อันดับ 2 ($\bar{X} = 4.06$) ข้อ 3 การสั่งการมอบหมายงาน ในหน้าที่อย่างชัดเจน และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.93$) ข้อ 4 การติดตาม กำกับ ผลงานอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านศาสนศึกษา โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เป็นอันดับ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 3.70$) คือข้อ 10 ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมศึกษาแก่เยาวชนและฆราวาสและส่งมอบสนามหลวงทุกปี อันดับ 2 ($\bar{X} = 3.55$) ข้อ 15 จัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการสอนธรรมและบาลีสนามหลวงอยู่เสมอ และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.53$) ข้อ 11 ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ทำหน้าที่ครูผู้สอนทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีและข้อ 16 ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง

3. ด้านการเผยแผ่ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เป็นอันดับ 5 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 3.97$) คือข้อ 18 จัด

ให้มี การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง อันดับ 2 ($\bar{X} = 3.77$) ข้อ 19 จัดให้มีการปฏิบัติธรรมแก่ฆราวาสอย่างสม่ำเสมอ และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.51$) ข้อ 20 ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้พัฒนาความสามารถในการแสดงธรรมอย่างจริงจัง

4. ด้านสาธารณูปการ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) เป็นอันดับ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 3.71$) คือข้อ 33 มีการจัดถนนภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสม อันดับ 2 ($\bar{X} = 3.55$) ข้อ 31 มีการจัดระบบน้ำ ให้มีความเหมาะสมตามสภาพของวัด และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.51$) ข้อ 30 มีการจัดระบบไฟฟ้าให้ถูกต้องเหมาะสม

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เป็นอันดับ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 3.84$) คือข้อ 38 จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา อันดับ 2 ($\bar{X} = 3.76$) ข้อ 41 จัดให้มีคอมพิวเตอร์ในวัดเพื่อการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.65$) ข้อ 39 จัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่หรือเทียบเท่า

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) เป็นอันดับ 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับ 1 ($\bar{X} = 3.86$) คือข้อ 42 จัดให้มีระบบการบริการประชาชนอย่างเหมาะสม อันดับ 2 ($\bar{X} = 3.67$) ข้อ 43 จัดบริเวณวัดให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน และอันดับ 3 ($\bar{X} = 3.63$) ข้อ 44 จัดให้มีการกำหนดเขตอภัยทานในวัด

ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามตัวแปรอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์ ดังแสดงในตาราง 4-7 ดังนี้

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์การตอบทบาทที่พึงประสงค์ของ
พระสงฆ์การเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้าน การปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	3	.991	.330	.542	.654
	ภายในกลุ่ม	282	171.965	.610		
	รวม	285	172.956			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	3	5.785	1.928	2.477	.062
	ภายในกลุ่ม	282	219.560	.779		
	รวม	285	225.345			
3. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	3	6.691	2.230	1.941	.123
	ภายในกลุ่ม	282	323.974	1.149		
	รวม	285	330.666			
4. ด้าน สาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	3	3.469	1.156	1.033	.378
	ภายในกลุ่ม	282	315.651	1.119		
	รวม	285	319.120			
5. ด้านศึกษา สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	3	4.658	1.553	1.915	.127
	ภายในกลุ่ม	282	228.657	.811		
	รวม	285	233.315			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	3	5.136	1.712	2.293	.078
	ภายในกลุ่ม	281	209.808	.747		
	รวม	284	214.945			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3	1.370	.457	1.127	.339
	ภายในกลุ่ม	281	113.926	.405		
	รวม	284	115.296			

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึง
ประสงค์ของพระสงฆ์การเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตาราง 5 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของ
พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุพรรษา

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้าน การปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	2	.168	8.378	.137	.872
	ภายในกลุ่ม	283	172.788	.611		
	รวม	285	172.956			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	6.163	3.081	3.979*	.020
	ภายในกลุ่ม	283	219.183	.774		
	รวม	285	225.345			
3. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	2	1.465	.732	.630	.534
	ภายในกลุ่ม	283	329.201	1.163		
	รวม	285	330.666			
4. ด้าน สาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	2	1.381	.690	.615	.541
	ภายในกลุ่ม	283	317.739	1.123		
	รวม	285	319.120			
5. ด้านศึกษา สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	2	3.541	1.770	2.180	.115
	ภายในกลุ่ม	283	229.775	.812		
	รวม	285	233.315			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	2	3.290	1.645	2.192	.114
	ภายในกลุ่ม	282	211.654	.751		
	รวม	284	214.945			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.094	.547	1.351	.261
	ภายในกลุ่ม	282	114.202	.405		
	รวม	284	115.296			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษา สงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านศาสนศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ

เจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามอายุพรรษา เป็นรายคู่

(I) อายุพรรษา	(J) อายุพรรษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศาสนศึกษา			
5 - 9 พรรษา	10 - 19 พรรษา	.29*	.016
	20 พรรษาขึ้นไป	.33*	.018
10 - 19 พรรษา	5 - 9 ปี	.29*	.016
	20 พรรษาขึ้นไป	.02	.776
20 พรรษาขึ้นไป	5 - 9 พรรษา	.33*	.018
	10 - 19 พรรษา	.02	.776

จากตาราง 6 เมื่อทดสอบความแตกต่างบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุพรรษา ด้านศาสนศึกษา เป็นรายคู่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุพรรษาต่าง ๆ มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 2 คู่ ได้แก่ กลุ่มอายุพรรษา 20 พรรษาขึ้นไป มีความคิดเห็นมากกว่า 5 - 9 พรรษาและ 10 - 19 พรรษา

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์การต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของ
พระสงฆ์การเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามระดับการศึกษา

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้าน การปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	5	1.228	.246	.400	.848
	ภายในกลุ่ม	280	171.728	.613		
	รวม	285	172.956			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	5	11.608	2.322	3.041*	.011
	ภายในกลุ่ม	280	213.738	.763		
	รวม	285	225.345			
3. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	5	12.285	2.452	2.156	.059
	ภายในกลุ่ม	280	318.408	1.137		
	รวม	285	330.666			
4. ด้าน สาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	5	5.645	1.129	1.008	.413
	ภายในกลุ่ม	280	313.475	1.120		
	รวม	285	319.120			
5. ด้านศึกษา สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	5	9.936	1.987	2.491*	.032
	ภายในกลุ่ม	280	223.379	.798		
	รวม	285	233.315			
6. ด้านสาธารณ สงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	5	4.608	.922	1.223	.299
	ภายในกลุ่ม	279	210.336	.754		
	รวม	284	214.945			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	5	3.178	.636	1.582	.165
	ภายในกลุ่ม	279	112.118	.402		
	รวม	284	115.296			

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านศาสนศึกษาและด้านศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการ

เจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศาสนศึกษา			
ประถมศึกษาดอนดั้น	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.03	.967
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.36*	.038
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.39*	.022
	ปริญญาตรี	.51*	.002
	สูงกว่าปริญญาตรี	.02	.890
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาตอนต้น	.03
ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.37	.075
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.40*	.049
	ปริญญาตรี	.52*	.009
	สูงกว่าปริญญาตรี	.02	.874

ตาราง 8 (ต่อ)

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านทาสศึกษา			
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาตอนต้น	.36*	.038
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.37	.075
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.02	.822
	ปริญญาตรี	.16	.296
	สูงกว่าปริญญาตรี	.32	.218
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาตอนต้น	.39*	.022
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.40*	.049
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.02	.822
	ปริญญาตรี	.12	.411
	สูงกว่าปริญญาตรี	.35	.170
ปริญญาตรี	ประถมศึกษาตอนต้น	.51*	.002
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.52*	.009
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.16	.296
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.12	.411
	สูงกว่าปริญญาตรี	.48	.062

ตาราง 8 (ต่อ)

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศาสนศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี	ประถมศึกษาตอนต้น	.02	.890
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.02	.874
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.32	.218
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.35	.170
	ปริญญาตรี	.48	.062

จากตาราง 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านศาสนศึกษา แตกต่างกัน คือ กลุ่มการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า และปริญญาตรี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 9 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการค่อบทบาทที่พึงประสงค์
ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศึกษาสงเคราะห์
จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศึกษาสงเคราะห์			
ประถมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.03	.982
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.20	.247
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.38*	.029
	ปริญญาตรี	.40*	.019
	สูงกว่าปริญญาตรี	.20	.457
ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาตอนต้น	.03	.982
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.20	.344
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.37	.072
	ปริญญาตรี	.39	.054
	สูงกว่าปริญญาตรี	.21	.481
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาตอนต้น	.20	.247
	ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.20	.344
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.18	.268
	ปริญญาตรี	.20	.202
	สูงกว่าปริญญาตรี	.41	.125

ตาราง 9 (ต่อ)

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศึกษาสงเคราะห์			
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	ประถมศึกษาดอนต้น	.38*	.029
	ประถมศึกษาดอนปลายหรือเทียบเท่า	.37	.072
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.18	.268
	ปริญญาตรี	.02	.893
	สูงกว่าปริญญาตรี	.58*	.028
ปริญญาตรี	ประถมศึกษาดอนต้น	.40*	.019
	ประถมศึกษาดอนปลายหรือเทียบเท่า	.39	.054
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.20	.202
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.02	.893
	สูงกว่าปริญญาตรี	.60*	.021
สูงกว่าปริญญาตรี	ประถมศึกษาดอนต้น	.20	.457
	ประถมศึกษาดอนปลายหรือเทียบเท่า	.21	.481
	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	.41	.125

ตาราง 9 (ต่อ)

(I) ระดับการศึกษา	(J) ระดับการศึกษา	Mean Difference (I-J)	Sig
	มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	.58*	.028
	ปริญญาตรี	.60*	.021

จากตาราง 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาค้างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านศึกษาสงเคราะห์ แตกต่างกันคือ กลุ่มการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามตำแหน่งการปกครองสงฆ์

ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
1. ด้านการปกครอง	ระหว่างกลุ่ม	2	3.770	1.885	.031	.970
	ภายในกลุ่ม	283	172.918	.611		
	รวม	285	172.956			
2. ด้านศาสนศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	7.141	3.571	4.631**	.010
	ภายในกลุ่ม	283	218.204	.771		
	รวม	285	225.345			
3. ด้านการเผยแผ่	ระหว่างกลุ่ม	2	5.809	2.905	2.530	.081
	ภายในกลุ่ม	283	324.856	1.148		
	รวม	285	330.666			
4. ด้านสาธารณูปการ	ระหว่างกลุ่ม	2	3.624	1.812	1.625	.199
	ภายในกลุ่ม	283	315.496	1.115		
	รวม	285	319.120			
5. ด้านศึกษาสงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	2	3.999	1.999	2.467	.087
	ภายในกลุ่ม	283	229.317	.810		
	รวม	285	233.315			
6. ด้านสาธารณสงเคราะห์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.062	.531	.700	.497
	ภายในกลุ่ม	282	213.882	.758		
	รวม	284	214.945			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	2.068	1.034	2.575	.078
	ภายในกลุ่ม	282	113.229	.402		
	รวม	284	115.296			

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งการปกครองสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านศาสนศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 11 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ในด้านศาสนศึกษา จำแนกตามตำแหน่งการปกครองสงฆ์ เป็นรายคู่

(I) ตำแหน่ง	(J) ตำแหน่ง	Mean Difference (I-J)	Sig
ด้านศาสนศึกษา			
เจ้าคณะจังหวัด/ เจ้าคณะอำเภอ	เจ้าคณะตำบล	.16	.641
	เจ้าอาวาส	.53	.119
เจ้าคณะตำบล	เจ้าคณะจังหวัด/ เจ้าคณะอำเภอ	.16	.641
	เจ้าอาวาส	.36*	.007
	เจ้าคณะจังหวัด/ เจ้าคณะอำเภอ	.53	.119
เจ้าอาวาส	เจ้าคณะตำบล	.36*	.007

จากตาราง 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งการปกครองสงฆ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านศาสนศึกษา แตกต่างกันคือ กลุ่มเจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ตาราง 12 ปัญหา ที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

ปัญหา	จำนวน N = 185	ร้อยละ
1. การควบคุม กำกับ ดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่จริงจัง	94	50.82
2. การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึง	41	22.16
3. การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่สม่ำเสมอ	18	9.73
4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการภายในวัดไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน	16	8.65
5. การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในวันอาทิตย์ไม่ต่อเนื่อง	10	5.41
6. การจัดบริเวณวัดยังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี	6	3.24

จากตาราง 12 พบว่า ปัญหาที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ คือ

1. การควบคุม กำกับ ดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่จริงจัง (ร้อยละ 50.82)

2. การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร ไม่ทั่วถึง (ร้อยละ 22.16)

3. การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่สม่ำเสมอ (ร้อยละ 9.73)

4. การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการภายในวัดไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน (ร้อยละ 8.65)

5. การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในวันอาทิตย์
ไม่ต่อเนื่อง (ร้อยละ 5.41)
6. การจัดบริเวณวัดยังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี (ร้อยละ 3.24)

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สมมติฐานของการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล
6. ข้อเสนอแนะ
 - 6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำแนกตามอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

สมมติฐานของการวิจัย

ลักษณะทางประชากรที่มีอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งการปกครองสงฆ์ของพระสังฆาธิการที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาส รวมทั้งสิ้น จำนวน 985 รูป เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 286 รูป หลังจากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายให้กระจายไปตามสัดส่วน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขึ้น โดยได้รับ คำปรึกษาจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการและ แบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 50 ข้อ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพระสังฆาธิการ เจ้าคณะปกครอง จังหวัดสุรินทร์ เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่ง แบบสอบถามไปจำนวน 286 ฉบับ ได้รับกลับคืน จำนวน 286 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100
4. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บได้ไปวิเคราะห์โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางด้านสถิติใช้สถิติวิเคราะห์ ดังนี้
 - 4.1 ข้อมูลสถานภาพส่วนตัว วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และหาร้อยละ
 - 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาท ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาจัดอันดับความสำคัญ
 - 4.2 ข้อมูลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการ ที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามตัวแปรอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งปกครองสงฆ์ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทาง เดียว (One-way ANOVA ; F-test) และเปรียบเทียบความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ เป็นรายคู่โดยใช้ วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé Method)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 286 รูป ส่วนมากอายุ 25 – 34 ปี จำนวน 98 รูป คิดเป็นร้อยละ 34.26 อายุพรรษา 10 – 19 พรรษา จำนวน 116 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.55 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 74 รูป คิดเป็นร้อยละ 25.87 และตำแหน่งการปกครอง สงฆ์ ระดับเจ้าอาวาส จำนวน 225 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.50

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.54 เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการปกครอง โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันดับ 1 คือ การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง

2.2 ด้านศาสนาศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 1 คือ ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมศึกษาแก่ชาวบ้านและฆราวาสและส่งเสริมสอบสนามหลวงทุกปี

2.3 ด้านการเผยแผ่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 1 คือ จัดให้มีการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง

2.4 ด้านสาธารณูปการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 1 คือ มีการจัดถนนภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสม

2.5 ด้านศึกษาสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก อันดับ 1 คือ จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา

2.6 ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 1 คือ จัดให้มีระบบการบริการประชาชนอย่างเหมาะสม

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เมื่อจำแนกตามตัวแปรอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งปกครองสงฆ์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ คือ 1) การควบคุม กำกับ ดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่จริงจัง 2) การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึง 3) การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่สม่ำเสมอ 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการภายในวัดไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน 5) การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในวันอาทิตย์ไม่ต่อเนื่อง และ 6) การจัดบริเวณวัดยังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการปกครอง อันดับ 1 คือ การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมืองและมีผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างมีหน้าที่และบทบาทตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้แก่ การบำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี มีการปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้นปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมทั้งให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ในปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรบางส่วนมีการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอยู่บ่อย ๆ และก็มี การลงโทษตามคำวินิจฉัยให้ถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้ลาสิกขาภายในสี่สิบสี่ชั่วโมงก็ตาม แต่พระภิกษุสามเณรก็ยังมีการประพฤติปฏิบัติผิดกับหลักธรรมของพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคม รวมทั้งคำสั่งมหาเถรสมาคมพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชและคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตย์ นามแก้ว (2542 : 56 – 61) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนในเขตยานนาวา-สาทร สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยได้สรุปบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี นำเคารพ นับถือ

ด้านศาสนาศึกษา อันดับ 1 คือ ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมศึกษาแก่เยาวชนและฆราวาสและส่งเสริมสอบสนามหลวงทุกปีและผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากในปัจจุบันเยาวชนและฆราวาสมีความสนใจด้านพุทธศาสนาน้อยอันเนื่องมาจากภารกิจรัดตัว มีการแข่งขันกันประกอบอาชีพ มุ่งผลประโยชน์เป็นสำคัญทำให้เยาวชนและฆราวาสไม่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับแผนกธรรมศึกษาเท่าที่ควร ดังนั้น พระสังฆาธิการมีหน้าที่อีกประการหนึ่งคือ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไปเพื่อประโยชน์สุขของชาวโลก ความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและความมั่นคงของชาติไทยจึงควรส่งเสริมให้มีการสอบสนามหลวงทุกปีเพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาแผนกธรรมศึกษาให้กว้างขวางต่อไป กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก็ได้ปฏิบัติและมีการส่งเสริมเยาวชนอยู่แล้วแต่เยาวชนกลับสนใจเพียงส่วนน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉันทันท์ ประกายสันติสุข (2541 : 215 – 221) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการสื่อสารในการเผยแผ่ธรรมหลักสูตรการพัฒนาจิตใจให้เกิดปัญญาและสันติสุข โดยการสำรวจข้อมูลจากวิทยากรผู้ให้การอบรม 20 ท่าน พบว่า วิทยากรส่วนมากได้ใช้เทคนิควิธีการสอน

ธรรมะคล้ายคลึงกับเทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้าตามหลักการสอน 7 ประการคือ สอนจากสิ่ง
ที่รู้เห็นเข้าใจง่าย สอนธรรมะจากง่าย ไปหายาก สอนด้วยของจริง สอนตรงเนื้อหา สอนมีเหตุผล
สอนเท่าที่จำเป็นพอดีและสอนสิ่งที่มีความหมาย และอาทิตย์ นามแก้ว (2542 : 56 – 61) ได้ศึกษา
บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนใน
เขตยานนาวา-สาทร สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยได้สรุปบทบาทที่สำคัญของพระสงฆ์ว่า บทบาท
ด้านการส่งเสริมจริยธรรม แก่นักเรียนในโรงเรียน เป็นครูสอนประจำโรงเรียนมัธยมศึกษา นำ
หลักธรรมมาประยุกต์ให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตให้ถูกต้อง

ด้านการเผยแผ่ อันดับ 1 คือ จัดให้มีการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง
และผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นอกจากจะ
มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แล้ว ยังมีหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาใน
การอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนให้มี ความเข้าใจในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งพระ
พุทธองค์ทรงปฏิบัติงานหนักเรียกว่าพุทธกิจประจำวันของพระพุทธเจ้าที่แบ่งออกเป็น 5 เวลา
ได้แก่ แสดงธรรมก่อนเที่ยงวัน แสดงธรรมหลังเที่ยงวัน แสดงธรรมเวลาหัวค่ำ แสดงธรรมเวลา
พื้นเที่ยงคืนและตรวจโลกกำหนดเวลาใกล้รุ่ง แต่ในปัจจุบันไม่ได้แสดงธรรมหนักเหมือนในสมัย
พุทธกาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ สุวรรณม่อง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาท
ของพระสงฆ์ไทยกับ งานสงเคราะห์จิตเวช พบว่า บทบาทที่พระสงฆ์มีมากที่สุดคือ บทบาทใน
การส่งเสริมจริยธรรมและพัฒนาทางด้านจิตใจ โดยมีพระสงฆ์ที่เคยอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนและ
ประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจ ร้อยละ 62.50 และช่วยสอนหนังสืออบรม
เยาวชนในวัยเรียนตามโอกาสอันควรเพื่อเป็นการส่งเสริมจริยธรรมถึงร้อยละ 80.53

ด้านสาธารณูปการ อันดับ 1 คือ มีการจัดถนนภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสม
และผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการ
ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในบริเวณวัดให้มี ความร่มรื่น น่าอยู่ น่าเลื่อมใสเป็นที่พึงพอใจแก่
พุทธศาสนิกชนที่ได้เข้าไปประกอบกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนาประกอบกับสังคมในปัจจุบันมี
ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีอันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ มีการไปมาหา
สู่กันโดยอาศัยรถยนต์เป็นส่วนใหญ่ ชาวพุทธที่เข้าวัดก็จะเดินทางโดยรถยนต์และกลุ่มตัวอย่างที่
ออกไปปฏิบัติภารกิจของสงฆ์ก็นิยมใช้รถยนต์เช่นเดียวกันจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ภายในบริเวณวัด
ต้องมีการจัดถนนให้เป็นสัดส่วนมี ความสะดวกสบายในการเดินทาง ดังนั้น ผู้ตอบแบบสอบถาม
ในปัจจุบันจึงนิยมจัดบริเวณวัดมีความทันสมัยแบ่งพื้นที่ออกเป็นสัดส่วน มีการวางแผนการ
ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ และมีการตัดถนนตัดต่อถึงกันอย่างเหมาะสมแต่ยังขาดงบประมาณในการ
ดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา อุตโท (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาท

พระสงฆ์ในสองทศวรรษหน้า พบว่า พระสงฆ์ไทยควรมีบทบาทต่อองค์การสงฆ์ ได้แก่ การจัด วัดให้สงบ สะอาด และมีที่ปฏิบัติธรรม และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในวัดให้หลากหลายขึ้น

ด้านศึกษาสงเคราะห์ อันดับ 1 คือ จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษาและการวิจัย โดยรวมอยู่ในระดับปานมาก อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ดูแลพระภิกษุสามเณร เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลก โดยเฉพาะพระลูกวัดที่เข้ามาอุปสมบท ส่วนใหญ่เป็นบุตรของคนจนแต่มีความสนใจทางด้านการศึกษาจึงตัดสินใจเข้ามา โดยอาศัยการ อุปสมบทเป็นพระภิกษุสามเณร กลุ่มตัวอย่างได้ดูแลให้ความช่วยเหลือส่งเสริมพระลูกวัดให้ ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีการจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิ เพื่อการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนด้านการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ดังนั้น กลุ่ม ตัวอย่างจึงมีการดำเนินการช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรตามบริบทของแต่ละวัดจะมีความพร้อมมาก น้อยแตกต่างกัน ไปขึ้นอยู่กับกำลังศรัทธาของ ผู้มีจิตศรัทธาที่ให้การสนับสนุนกองทุนนั้น ๆ ทางวัด จึงมีความพยายามที่จะดำเนินการจัดตั้งกองทุนให้มีความพร้อมและมีความมั่นคงสามารถสนอง ความต้องการของพระภิกษุสามเณรในโอกาสต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภา อุทโท (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในสองทศวรรษหน้า พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อ สังคมคือ การให้การศึกษาแก่คนในชุมชน สงเคราะห์คนในชุมชน ประสานงานกับกลุ่มต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านสาธารณสงเคราะห์ อันดับ 1 คือ จัดให้มีระบบการบริการประชาชน อย่างเหมาะสมและผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่าง ใหญ่มีการกิจของพระสงฆ์มาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการศึกษาทั้งแผนกธรรมบาลีและแผนกสามัญ รวมทั้งกิจกรรมทางด้านพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะบริการประชาชนอย่าง เพียงพอ โดยเฉพาะเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสจะมีการกิจที่ต้อง ดำเนินการอย่างมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ สุวรรณผ่อง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสงเคราะห์จิตเวช พบว่า บทบาทในการให้คำปรึกษานั้น พระสงฆ์กลุ่มตัวอย่างเคยเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิตต่าง ๆ แก่ประชาชนสูงถึงร้อยละ 88.14 เคยเป็น ผู้ให้ที่อยู่อาศัยแก่คนไร้ที่พึ่ง ร้อยละ 26.04 และรับอุปการะเด็กนักเรียน ร้อยละ 38.54

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาท ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมพบว่า เมื่อจำแนกตาม ตัวแปรอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์ ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจาก พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคมรวมทั้งคำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชา

สมเด็จพระสังฆราช ตลอดทั้งหลักธรรมของพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ดังนั้น การดำเนินการตามภารกิจของพระสงฆ์ไม่ว่าจะอยู่ในวัดที่อยู่ในเขตเมืองหรือชนบทรวมทั้งอายุ อายุพรรษา ระดับการศึกษา และตำแหน่งการปกครองสงฆ์ก็ไม่มีผลแตกต่างกันเพราะว่า การดำเนินการกิจการของสงฆ์ต้องคำนึงถึงกฎหมายและหลักพระธรรมวินัยอย่างเดียวกัน

3. ปัญหา ที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนใหญ่การควบคุม กำกับ ดูแลพระภิกษุและสามเณรให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยไม่จริงจัง การจัดตั้งกองทุนเพื่อส่งเสริมการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาไม่สม่ำเสมอ การแต่งตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินกิจการภายในวัดไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน การส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเกี่ยวกับหลักธรรมในวันอาทิตย์ไม่ต่อเนื่อง และการจัดบริเวณวัดยังไม่เป็นแบบอย่างที่ดี

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า โดยรวมระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการที่มีต่อบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ แต่ถ้ามพิจารณาเป็นรายด้าน ยังมีด้านศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการและด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ด้านศาสนศึกษา

1.1 ควรเลื่อนกำหนดวันสอบธรรมสนามหลวงให้อยู่ในช่วงเข้าพรรษาเพราะว่าในช่วงออกพรรษาพระภิกษุสามเณรจะสึกขาลาเพศหมด

1.2 ควรมีรางวัลแก่ผู้สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณร

1.3 ควรมีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งหรือทุกวันพระ

1.4 ควรมีการตั้งกองทุน แจกทุนแก่นักเรียน/นิสิตที่ยากจน เช่น ยากจนแต่เรียนดี

เป็นต้น

1.5 ควรส่งเสริมให้กุลบุตรอุปสมบทให้มาก ๆ โดยสนับสนุนให้บวชโดยไม่เสีย

ค่าใช้จ่ายใด ๆ

1.6 ควรมีรถรับส่งนักเรียน/นิสิตที่อยู่ห่างไกลสถานศึกษา เช่น อยู่ต่างอำเภอ

1.7 ควรมีการมอบทุนการศึกษาทุก ๆ ปีแก่ผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง

1.8 ควรมีการซื้อคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อผู้เรียน โดยมีการเขียนโครงการของงบประมาณจากส่วนกลางให้เพียงพอ

1.9 ควรส่งเสริมให้มีการอบรมคอมพิวเตอร์บ่อย ๆ เช่น จัดบุคลากรพิเศษมาอบรมการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาในการใช้งาน

2. ด้านการเผยแผ่

2.1 ควรมีการเสนอตัวไปเป็นครูสอนพระพุทธศาสนาตามโรงเรียนที่อยู่ใกล้วัดอย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรมีการลงพื้นที่เดือนละ 1 ครั้ง เพื่อการติดตามผลอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินผลงาน

2.3 ควรมีการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงาม เช่น การทำบุญตักบาตร การเวียนเทียน เป็นต้น

2.4 ควรมีการตั้งงบประมาณจากส่วนกลางและจากการขอรับบริจาคจากพุทธศาสนิกชนเพื่อนำมาส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีวันเข้าพรรษา และประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

3. ด้านสาธารณูปการ

3.1 การก่อสร้างควรมีการปรึกษาช่างสถาปนิกเพื่อวางแผนงานให้เหมาะสมเรียบร้อยสวยงามดูสุภาพลักษณะ

3.2 ควรมีการเขียนป้ายบอกทางต่าง ๆ ในบริเวณวัดให้ชัดเจนและสะดวกต่อการเดินทางเช่นป้ายบอกห้องน้ำห้องส้วม เป็นต้น

3.3 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้ชัดเจนเพื่อดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุ เช่น การสร้างโบสถ์ สร้างศาลาการเปรียญ กุฏิ เป็นต้น

3.4 ควรมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมภายในวัดให้ร่มเย็นเป็นสุข เช่น ต้นไม้ ดอกไม้ไม้ประดับ เป็นต้น

4. ด้านสาธารณสงเคราะห์

4.1 ควรมีการจัดตั้งกองทุนการศึกษา มีการประชาสัมพันธ์และมีนโยบายให้ชัดเจนเกี่ยวกับการมอบทุนการศึกษาให้ถูกต้องเหมาะสม โดยพระสงฆ์ร่วมกับพุทธศาสนิกชนร่วมกันดำเนินการ

4.2 ควรมีการก่อสร้างห้องสมุดสำหรับพระภิกษุสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่สนใจโดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปกครองสงฆ์ของจังหวัดบุรีรัมย์
2. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดอื่น ๆ
3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครองในจังหวัดบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

- ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข. (2541). ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรมะหลักสูตร
การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (นิเทศศาสตร์).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และประสงค์ ทองประ. (2543). ศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม :
ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการพระสงฆ์ร่วมพัฒนาชายแดนไทยกัมพูชาในเขตจังหวัด
สุรินทร์และบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- ธารินทร์ ศิลปจารุ. (2548). การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ SPSS. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : วี อินเตอร์.
- นวรรตน์ สุวรรณผ่อง. (2542). การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยกับงานสังคมสงเคราะห์จิตเวช :
ศึกษาเฉพาะกรณีวัดที่มีสำนักสมถวิปัสสนากรรมฐานในเขตกรุงเทพมหานคร.
วิทยานิพนธ์ศษ.ม. (สังคมสงเคราะห์). กรุงเทพฯ : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2541). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.
บุรีรัมย์ : ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. บุรีรัมย์ :
ภาควิชาทดสอบและวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปิยวัฒน์ คงทรัพย์. (มปป.). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ. (2545). การพัฒนาพระสังฆาธิการ ภาค 2 ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ :
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระมหาวงศ์ไทย ศรีลาร์ภย์. (2542). ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย.
กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ศาสนาเปรียบเทียบ) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระเมธีธรรมากรณ์ (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). (2539). การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
พุทธธรรม.
- พระราชวรมนี. (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). (2529). ธรรมเนียมชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม.

กรุงเทพฯ: อัมรินทร์การพิมพ์.

----- (2529). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: คำนสุทธการพิมพ์.
พระราชสุทธินิยามมงคล. (2545). กิจกรรมของพระสงฆ์กับสังคมไทย. (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://jarun.org/v3/K00055.htm>.

พระศรีสุธรรมเมธี (สุเทพ ศุภสมุโณ). (2536). อิทธิพลของพระพุทธศาสนาเถรวาทต่อความคิด
ทางการเมืองการปกครองของพระเจ้าลิไท ศึกษาเฉพาะกรณี : ไตรภูมิพระร่วง
(เตภูมิกถา). กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ พธ.ม. (พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.

พระอนันต์ คอนนอก. (2540). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามโครงการอบรมประชาชน
ประจำตำบล (อ.ป.ต.) ในจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(นิเทศศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2528). สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

วารสารภาค 11. (2547). ทำเนียบพระสังฆาธิการภาค 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ระฆังทอง.

วิรัช ธีระพันธุ์เมธี. (ม.ป.ป.). พุทธปรัชญาการปกครอง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงแก้ว.

ส. ศิวรักษ์. (2526). พุทธทัศนะเพื่อการสร้างสรรค์สังคมใหม่. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เทียนวรรณ.

สมปอง ชันน้อย. (2549). ธรรมเนียมปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอชุมพลบุรี
จังหวัดสุรินทร์. บุรีรัมย์ : วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุพัตรา สุภาพ. (2525). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุภา อุโท. (2541). บทบาทพระสงฆ์ไทยในสองทศวรรษหน้า 2541 – 2560. กรุงเทพฯ :
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (พัฒนาชุมชน). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรพล สุขะพรหม. (2548). การเมืองกับการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

แสวง อุคมศรี. (2530). สมณศักดิ์ 30. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์จำกัด.

อาทิตย์ นามแก้ว. (2542). บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน
มัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนในเขตยานนาวา – สาทร สังกัดกรมสามัญ
ศึกษา. กรุงเทพฯ : สารนิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารโครงการองค์การ).
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก.

Best, J. W. (1963). *Research in Education*. New Jersey : Prentice – Hall.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๒๐/ว ๐๘๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

นมัสการ พระมหาบุญเรือง ปัญญาวิโร

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี รศ.ดร.จรีพร จันทรพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

กราบนมัสการด้วยความเคารพ

๙ ๖๗

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๒๐/ว ๐๘๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายจรูญ วังงาม

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี รศ.ดร.จूरิพร จันทรทัณชัย เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๙ ๖๒

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๒๐/ว ๐๘๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายบุญถึง ประเมินมงคลกุล

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี รศ.ดร.จूरิพร จันทรพิทักษ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการทำกรวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๒๐/ว ๑๑๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๑ มีนาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ทดลองเครื่อง มือการวิจัย

เรียน พระมหาวิศิษฐ์ ชีรวโส

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต โดยมี รศ.ดร.จूरิพร จันทรพณิชย์ เป็นประธานกรรมการควบคุมการศึกษาค้นคว้า ในการนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง เพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้พระสมาน กองรัมย์ ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง สำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

๙ ๖๑๗

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

กณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๑๕๔๕.๒๐/๑๒๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบหมัสการ พระราชปรีชัตถ์

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รศ.ดร.จूरิพร จันทรพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามแก่ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ คอ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๑๕๔๕.๒๐/๑๒๑

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ถนนจิระ อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบนมัสการ พระครูปริยัติภัทรคุณ

ด้วยพระสมาน กองรัมย์ นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์เรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รศ.ดร.จรีพร จันทรพาณิชย์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ โดยการนี้ นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการแจกแบบสอบถามแก่ผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึงขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

รหัสแบบสอบถาม

--	--	--

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

บทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
2. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 ด้านรวม 50 ข้อ
 - ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติม
3. ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อการทำงานในตำแหน่งหน้าที่การงานและสถานภาพของท่านแต่อย่างใด แต่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์
4. ขอความกรุณาได้ตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด และขอขอบพระคุณในการให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในครั้งนี้เป็นอย่างดี

พระสมาน กองรัมย์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

1. อายุ

- () 25 – 34 ปี
- () 35 – 44 ปี
- () 45 – 54 ปี
- () 55 ปีขึ้นไป

2. อายุพรรษา

- () 5 – 9 พรรษา
- () 10 - 19 พรรษา
- () 20 พรรษาขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษาตอนต้น
- () ประถมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
- () มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า
- () มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า
- () ปริญญาตรี
- () สูงกว่าปริญญาตรี

4. ตำแหน่งการปกครองสงฆ์

- () เจ้าคณะจังหวัด/เจ้าคณะอำเภอ
- () เจ้าคณะตำบล
- () เจ้าอาวาส

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นของพระสังฆาธิการเกี่ยวกับบทบาทที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 ด้าน รวม 50 ข้อ ดังนี้

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องตัวเลือกช่องใดช่องหนึ่งที่ตรงกับระดับความคิดเห็นที่เป็นจริงสำหรับตัวท่าน

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	รายการปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านการปกครอง					
1.	มีระบบการดูแลให้พระภิกษุและสามเณรปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด.....
2.	การประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง.....
3.	การสั่งการมอบหมายงานในหน้าที่อย่างชัดเจน.....
4.	การติดตาม กำกับผลงานอย่างต่อเนื่อง.....
5.	การป้องกันปัญหาความขัดแย้งในการดำเนินงาน.....
6.	การตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว.....
7.	มีการอบรมถ่ายทอดความรู้ด้านการปกครองแก่พระภิกษุและสามเณรอย่างต่อเนื่อง.....
8.	จัดให้มีการประชุมคณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ.....

ข้อที่	รายการปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านศาสนศึกษา					
9.	ส่งเสริมการศึกษาภาคปริยัติธรรมแผนกธรรมแก่พระภิกษุสามเณรและสังฆบาลหลวงทุกปี.....
10.	ส่งเสริมการศึกษาแผนกธรรมศึกษาแก่เยาวชนและฆราวาสและสังฆบาลหลวงทุกปี.....
11.	ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้ทำหน้าที่ครูผู้สอนทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลี.....
12.	จัดให้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐานแก่พระภิกษุสามเณร ฆราวาสและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ.....
13.	ส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ.....
14.	จัดตั้งกองทุนมูลนิธิเพื่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรหรือมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรอยู่เสมอ.....
15.	มีจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการสอบธรรมและบาลีสนามหลวงอยู่เสมอ.....
16.	ส่งเสริมพระภิกษุสามเณรให้ได้ศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างทั่วถึง.....
17.	ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ทันสมัย.....
	ด้านการเผยแผ่					
18.	จัดให้มีการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง
19.	จัดให้มีการปฏิบัติธรรมแก่ฆราวาสอย่างสม่ำเสมอ....
20.	ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรได้พัฒนาความสามารถในการแสดงธรรมอย่างจริงจัง.....

ข้อที่	รายการปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
21.	จัดให้มีการเปิดสอน เผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างต่อเนื่อง.....
22.	จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง....
23.	การส่งเสริมการจัดปรีวาสกรรมและปฏิบัติธรรมให้ คณะสงฆ์อย่างสม่ำเสมอ.....
24.	การส่งเสริมสนับสนุนการเผยแผ่พระธรรมทูตสังฆจร อย่างต่อเนื่อง.....
25	จัดให้มีการรักษาประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม.....
	ด้านสาธารณูปการ					
26.	มีการวางแผนก่อสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา อย่างเป็นสัดส่วน.....
27.	มีการจัดทำป้ายบอกสถานที่ต่าง ๆ.....
28.	มีการจัดระบบห้องน้ำห้องส้วมอย่างถูกสุขลักษณะ....
29.	มีการจัดตั้งคณะกรรมการดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับ การก่อสร้างถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา.....
30.	มีการจัดระบบไฟฟ้าให้ถูกต้องเหมาะสม.....
31.	มีการจัดระบบน้ำให้มีความเหมาะสมตาม สภาพของวัด.....
32.	มีการอนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมให้มีความสวยงาม....
33.	มีการจัดถนนภายในวัดให้เป็นสัดส่วนเหมาะสม.....

ข้อที่	รายการปฏิบัติ	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านศึกษาสงเคราะห์					
34.	จัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ในวันอาทิตย์.....
35.	จัดให้มีโรงเรียนการกุศลในวัด.....
36.	ส่งเสริมด้านวิชาแพทย์แผนไทย เช่น ยาสมุนไพร นวดแผนไทย.....
37.	ส่งเสริมและสนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ทุกปี.....
38.	จัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อการศึกษา.....
39.	จัดให้มีการศึกษาผู้ใหญ่หรือเทียบเท่า.....
40.	ส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณร ได้ไปศึกษาต่อ ยังต่างประเทศ.....
41.	จัดให้มีคอมพิวเตอร์ในวัดเพื่อการสืบค้นข้อมูล ทางอินเทอร์เน็ต.....
	ด้านสาธารณสงเคราะห์					
42.	จัดให้มีระบบการบริการประชาชนอย่างเหมาะสม.....
43.	จัดบริเวณวัดให้เป็นแบบอย่างแก่ชุมชน.....
44.	จัดให้มีการกำหนดเขตอภัยทานภายในวัด.....
45.	มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือคนยากจนและอื่น ๆ..
46.	มีการจัดหาทุนเพื่อการสงเคราะห์ช่วยเหลือและ ป้องกันปัญหาสุขภาพจิตและโรคเอดส์.....
47.	จัดให้มีการสร้างถนนภายในบริเวณวัดและชุมชน อย่างเหมาะสม.....
48.	จัดให้มีสถานที่สงเคราะห์คนชราและคนพิการ ในบริเวณวัด.....
49.	จัดให้มีห้องสมุดเพื่อบริการภิกษุและประชาชนทั่วไป
50.	จัดให้มีสถานที่บริการการอบรมธรรมแก่พุทธบริษัท.

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

1. ด้านการปกครอง

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

2. ด้านศาสนศึกษา

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

3. ด้านการเผยแผ่

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

4. ด้านสาธารณูปการ

ปัญหา.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

5. ด้านศึกษาสงเคราะห์

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

6. ด้านสาธารณสงเคราะห์

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

7. อื่น ๆ

ปัญหา.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

ภาคผนวก ค

ค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ข้อที่	t-test for Equality of Mean	
	t	Sig (2-tailed)
Q1	3.990	.000
Q2	2.097	.045
Q3	2.858	.008
Q4	4.010	.000
Q5	3.274	.003
Q6	2.743	.010
Q7	3.324	.002
Q8	3.515	.002
Q9	3.246	.003
Q10	3.711	.001
Q11	3.501	.002
Q12	2.722	.011
Q13	3.448	.002
Q14	3.448	.002
Q15	2.591	.015
Q16	3.448	.002
Q17	5.129	.000
Q18	2.312	.028
Q19	3.976	.000
Q20	2.829	.009
Q21	2.930	.007
Q22	2.090	.046
Q23	1.803	.082

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ข้อที่	t-test for Equality of Mean	
	t	Sig (2-tailed)
Q24	3.617	.001
Q25	2.624	.014
Q26	2.123	.043
Q27	3.067	.005
Q28	3.115	.004
Q29	3.038	.005
Q30	2.767	.010
Q31	2.075	.047
Q32	2.666	.013
Q33	3.818	.001
Q34	3.673	.001
Q35	2.274	.031
Q36	2.933	.007
Q37	5.255	.000
Q38	2.649	.013
Q39	3.584	.001
Q40	2.557	.016
Q41	3.569	.001
Q42	2.131	.042
Q43	2.734	.011
Q44	3.310	.003
Q45	2.105	.044
Q46	3.213	.003

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถาม

ข้อที่	t-test for Equality of Mean	
	t	Sig (2-tailed)
Q47	3.653	.001
Q48	1.809	.081
Q49	3.388	.002
Q50	3.711	.001

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Item – Total Statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected- Item- Total Correlation	Alpha If Item Deleted
Q1	180.0667	1085.3747	.7065	.9721
Q2	180.3333	1096.7126	.4355	.9728
Q3	180.9000	1090.7828	.5824	.9724
Q4	180.6000	1081.2138	.7374	.9720
Q5	180.1333	1076.2575	.7664	.9719
Q6	180.4000	1087.9724	.6105	.9723
Q7	180.3000	1076.0103	.7445	.9719
Q8	180.1000	1075.6793	.7608	.9719
Q9	180.1000	1079.5414	.7580	.9720
Q10	180.1000	1074.9207	.8031	.9718
Q11	180.9000	1082.4379	.7277	.9720
Q12	180.1000	1091.6793	.6815	.9722
Q13	180.2667	1077.8575	.7839	.9719
Q14	180.2667	1077.8575	.7839	.9719
Q15	180.1333	1092.1885	.4919	.9727
Q16	180.2667	1077.8575	.7839	.9719
Q17	180.5000	1070.4655	.7277	.9720
Q18	180.1333	1092.1885	.5321	.9725
Q19	180.3333	1077.8851	.7640	.9719
Q20	180.2667	1079.9264	.7487	.9720
Q21	179.9667	1085.7575	.6910	.9721

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Item – Total Statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected- Item- Total Correlation	Alpha If Item Deleted
Q22	179.9000	1092.5069	.5075	.9726
Q23	180.2667	1098.9606	.4277	.9728
Q24	180.5333	1082.1195	.6668	.9722
Q25	180.0667	1081.3057	.6599	.9722
Q26	180.2000	1096.7172	.5324	.9725
Q27	180.8000	1086.8793	.6443	.9723
Q28	180.6000	1082.8000	.6806	.9721
Q29	180.5000	1085.0172	.5793	.9724
Q30	179.9667	1090.3782	.5806	.9724
Q31	179.8333	1091.5920	.5114	.9726
Q32	180.4000	1081.8345	.5963	.9724
Q33	180.4000	1084.2483	.6462	.9722
Q34	180.3333	1077.0575	.6540	.9722
Q35	180.7000	1085.5966	.5354	.9726
Q36	181.1667	1083.2471	.5627	.9725
Q37	180.6333	1072.8609	.7122	.9720
Q38	180.5333	1083.9126	.5751	.9725
Q39	181.2333	1066.4609	.7399	.9719
Q40	181.3000	1060.4931	.7070	.9721

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS – SCALE (ALPHA)

Item – Total Statistics

	Scale Mean If Item Deleted	Scale Variance If Item Deleted	Corrected- Item- Total Correlation	Alpha If Item Deleted
Q41	181.0667	1065.3057	.6384	.9724
Q42	180.4333	1078.3230	.5760	.9725
Q43	181.1333	1058.8092	.7116	.9721
Q44	180.2333	1082.2540	.6394	.9723
Q45	181.0000	1083.8621	.5050	.9728
Q46	180.9667	1077.6885	.5931	.9724
Q47	180.6000	1073.0069	.6538	.9722
Q48	181.1000	1088.9207	.5143	.9726
Q49	181.0333	1077.6195	.6232	.9723
Q50	180.1000	1084.7828	.6413	.9723

N of cases = 30.0 N of Items = 50

Alpha = .9728

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ พระสมาน กองรัมย์
วันเดือนปีเกิด 28 ตุลาคม 2520
สถานที่เกิด บ้านสวายจิกน้อย ตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 122 หมู่ 18 บ้านโนนศิลา ตำบลผไทรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดบุรีรัมย์ 31130 โทร 08 - 7956 - 9988
ตำแหน่งหน้าที่
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2538 มัธยมศึกษาปีที่ 3 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2539 มัธยมศึกษาปีที่ 6 ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2546 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู (ป.วค.)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2547 พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2550 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์